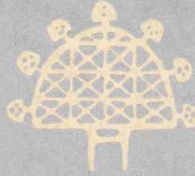
CİLT : 18 NİSAN 1970 SAYI : 215

yeni ufuklar

YENİ UFUKLAR : Aylık Sanat, Düşünce Dergisi. Sahibi: MİHRİNNİSA GÜNYOL. Yazı İşlerini Yöneten : OĞUZ ARIKANLI. Yönetim yeri : Cağaloğlu, Himaye-i Etfal So. 2, Mirat Han, 201, İst. Tel. : 27 49 74. Yazışma ve Havale adresi: P.K. 1034, Galata - İstanbul. Bu sayıyı hazırlayan : VEDAT GÜNYOL. Yıllık abonesi : 24, altı aylığı : 15 TL.; yabancı ülkeler için iki katı alınır. İlân : kapakta santimi 50, sayfalarda 25 TL.

Gün Basımevi. İstanbul

YIL : 1970 YENİ SAYI : 215

UFUKLAR

AYLIK SANAT, DÜŞÜNCE DERGİSİ

Kurucusu :

ORHAN BURİAN

Yüzyıl Önce Anadolu'da Amerikalılar

Ferit Celâl Güven

Öyle sanılır ki, Amerika İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, ikili anlaşmalar, ortak savunma, *NATO* gibi nedenlerle Türkiye'mize yerleşmiş, bu durumu da çıkarlarına uydurarak, memleketin ekonomik, politik, sosyal alanlarda etkili roller oynamaya başlamışlardır. Burası doğru, doğlu olmasına ama, Amerika'nın Türkiye'deki bugünkü gedikliliği yeni değildir. Bunun temeli, aşağı yukarı yüz yıl önce, Osmanlı İmparatorluğunun çöküntü döneminde atılmıştır. O tarihlerde, Avrupalılar'ın, imparatorluk sınırları içinde yaşıyan hıristiyanların özgürlüklerini, bağımsızlıklarını savunma nedenleri ve türlü entrikalarla, devletin başına belâlar açtıkları bilinen bir gerçektir.

İşte, Osmanlı devletinin iyiden iyiye sarsıldığı, güçten düştüğü o tarihlerde, misyonerler, gelecekteki yağmalardan, kendi ulusları hesabına pay koparmanın yollarını açmak için İmparatorluğun canevine yerleşmişlerdi. Bu ara, Amerikalı protestan misyonerlerin, Dicle - Fırat ırmakla-

rının kuzeyine sessizce sokulduklarını, örgütlenmeye başladıklarını görüyoruz. 1895 - 1896 yıllarında, Anadolu'nun doğu - güneyinde, dıştan gelen kışkırtmalar yüzünden, ermeni azınlıklarıyla, Türk ve kürtler arasında kanlı olaylar çıkıyor, Osmanlı hükümeti yine Avrupalıların ağır baskısına uğruyor. Baştakiler ürküntü içindedirler. Misyoner akınlarını önleyecek güçleri yoktur. Kapılar ardına kadar açıktır. Bu ara, Amerika misyonerleri çabalarını artırmışlardır. Plânlıdırlar.

1912'lerdeyiz. İkinci Meşrutiyetin ilk yılları. Balkanlarda yenilmişiz, Rumeli'yi, Trablusgarb'ı, Girit'i, adaları kaybetmişiz. Devlet hazinesi bomboş. Politik görgüleri yetersiz olan Gençtürkler şaşkın, imparatorluk acıklı bir dağınıklık içinde. Bu sıra Amerikalılar çabalarını daha da artırıyorlar. Van, Bitlis, Urfa, Gaziantep, Mardin, Elâzığ, Tarsus, Adana, Kayseri gibi Anadolu illerinde okullar kuruyor, bu okullarda, genellikle, kızlı erkekli hıristiyan çocuklarını eğitiyor, onlara halıcılık, nakış, elişleri gibi birçok sanatlar öğretiyor, hastalara bakıyor, yardımlar sağlıyorlar. Doğrucası, gelecekte işlerine yarıyacak elemanları yetiştiriyorlar. İstatistiklere göre, imparatorluk döneminde, araçları, zengin bütçeleriyle kurulu 300 Amerikan örgütü işbaşında. Yalnız *Boarding Company,* bu misyoner örgütlerine yılda bir milyon dolar yardım yapmakta. Örneğin, Eelâzığ kurumuna her yıl 27.000 sterling veriliyor.

Burada, bu amerikan misyonerlerinin nasıl memleketimize yerleştiklerini, nasıl çalıştıklarını belirtmek için, Ahmet Şerif'in *Tanin* gazetesine 1909'da Haçın'dan (Saimbeyli) yazdığı röportajın bir özetini verelim : «Haçın Adana'nın kuzeyinde dağlık, 3500 haneli yoksulluk içinde, Türk - Ermeni karması bir kaza. Amerikalılar 1888 yılında buraya yerleşerek, şehirden ayrı, yüksek bir tepenin üstüne yapıla-

rını kurmuşlar. Buralara yakınlarından başka kimsecikler sokulamaz. Bir dostumun aracılığiyle, kapıdan içeriye girebildim. Bir çok bölmeye ayrılmış olan bu yapı; döşemeleriyle, araçlariyle, Amerika'nın bir parçası. Müdürü bir kadın. Sarp, dağlık yere nasıl yerleştiklerini sordum. Kadın gülümsiyerek Türkçe : Kozanoğlu kalktıktan sonra, dedi.

Kırk yıl öncesi, Miss Caking adında bir kadın, kocasiyle birlikte İskenderun'dan yola çıkmış. Yolda kocası öldürülmüş. Fakat bu yürekli, atak kadın Haçın'a gelebilmiş. O dönemde Kozan dağ ve ovalarının beyi Kozanoğlu ile anlaşamamış, Amerika'ya dönmüş. Osmanlı ordusu Kozanoğullarını ortadan kaldırdıktan sonra, Miss Caking, Haçın'a dönüyor. Birçok para ve emek harcıyarak, gördüğümüz yapıları tepenin üstüne oturtuyor. Canlılık, hayat fışkıran bu kurumda neler yoktu? İmrenmek şöyle dursun, kıskandım, utanç duydum.» Ne yazık ki, padişahlığın mıymıntı, sağduyudan yoksun adamları Kozanoğulları kadar olsun bu misyonerlere karşı uyanıklık gösterememişler.

Bu örneği, amerikan misyonerlerinin ne biçimde, bir gizli amaçla nasıl Anadolu'ya kene gibi yapıştığının bir kanıtı olarak veriyoruz. İşte böylece, meydanı boş bulan, hiçbir denetlemeye bağlı olmıyan bu amerikalı misyonerler, görünüşte katoliklik ile ortodoksluğa karşı protestanlığı yaymak, hıristiyan çocuklarının eğitimini sağlamak gibi ödevlerle sınırlı kalmamış, bugün memleketimize yerleşmiş barış gönüllüleri, C.İ.A. ve öbür amerikan örgütlerinin ödevlerini üzerlerine almışlar. Amerikan ekonomisinin ve politikasının belli başlı öncüleri, propagandacıları, ajanları olarak çalışmışlar. Devletin hiçbir denetimine uğramadan, diledikleri gibi sömürü ortamı hazırlamışlardır.

Sırası gelmişken şurasını da gözden geçirelim : Amerika, özellikle XVI. yüzyılın sonlarına doğru makinanın

çabuklukla gelişmesi, onunla birlikte amerikan endüstri ve ekonomisinin avrupalılarla yarışır duruma gelmesi, Amerika'yı dünya pazarlarına yöneltmiş, avrupalıların kaba güce dayanan sömürge yöntemlerinden apayrı, Çin, Yeni Hindistan gibi ülkelere yayılmaya, yeni yeni ekonomik, malî sömürgeler elde etmeye itelemişti. Bu durum karşısında, doğal olarak Türkiye gibi jeopolitik önemi, işletilmemiş zengin kaynakları bulunan bir memleket Amerika'nın gözünden uzak kalamazdı. Burada da rolünü oynıyacaktı. Kurtuluş Savaşı yıllarında bu misyoner yuvaları, aşağı yukarı fonksiyonlarını benimsemişlerdi. Fakat, İmparatorluk 1918'de yenilgiye uğradıktan sonra, Amerika'nın İstanbul'a yerleşerek, misyonerlerden açılan boşluğu doldurmaya çalıştıkları görülüyor. İşte bu nedenle, ortaya bir amerikan mandası tezi atılıyor. Bunun propagandasını, İstanbul'dan Sivas'a giden delegeler, Kongre'ye götürüyorlar. Günlerce bunun tartışması oluyor. Fakat Kongre bu tezi yüzgeri ediyor.

Derler ki, Amerika, Türkiye'nin mandasına istekli değildi. Oysa, yukarıda da kısaca belirttiğim gibi, Amerika, genellikle yakın - doğuda etkili, tek söz etkilisi olabilmek için Türkiye'nin mandasına can atıyordu. İçinde bulunduğumuz bugünkü politik durum bunu açıkça gözlerimizin önüne sermektedir. Fakat Amerika, mandasını içimizdeki kişilerin eliyle sağlamak isterdi. Yüzyıllık plânlarla güdülen bir amaçtı bu.

Tarih boyunca, kimi zaman İngilizlerin, kimi zaman Fransızların, Almanların, Rusların türlü oyunlarına gelmişizdir. Bunun tek nedeni çekilen çilelerden, başımıza gelen belâlardan ders alamayışımızdır, memleket dâvalarına gereken ilgiyi göstermemiş, acı da olsa söyleyelim, «Neme gerek» çilige, miskinlik uykusuna tutulmuş olmamızdır. Sen

bu afyon uykusuna daladur, misyonerler ve kapitalistler, Türkiye'de çıkarları olanlar da — çekirge sürüleri gibi — sen var mısın, yok musun tınmadan, tâ gözbebeğine, canevine dek ellerini kollarını sallaya sallaya sokuluyorlar.

Suçu ne amerikalıda, ne ingilizde, ne rusta, ne de öteki sömürgecilerde aramalıyız. Meyvası bol bir bahçeniz var. Bu bahçenin bekçisi olacak kişi uykuda, dalgıda, bahçenin meyvalarını kapışmak için sepetini eline alan dalarsa o bahçeye, kim bu talancıların yağmalarını önleyebilir?

o

Aristophanes'in Gülen Özgürlüğü

Sabahattin Eyuboğlu

Aristophanes'i Türk sahnesine getirmekte pek çekingen davranmış ve bir hayli geç kalmışız nedense. Zaman zaman girişilen ürkek denemeler ertelenmiş, yarıda kalmış yada yeteneksiz ellere düşmüş. Oysa, Aristophanes komedyasının kaynak olarak büyük önemi ölümsüzlüğü, vazgeçilmezliği bir yana halkımızın komedya gelenekleriyle içten bir yakınlığı vardır. Köy oyunlarında, Karagöz'de, hele cinsel aşırılıkları ölçü dinlemeyen eski Karagözde, meddahlarda Aristophanes'in sözünü sakınmayan gürbüz, ısırgan soluğunu, kaba gerçekle sarmaş dolaş fantazyalarını, tuzlu biberli politika eleştirilerini, taşlamalarını, sağduyu adına sivri akıllılara saldırılarını bulabilirsiniz. Türk demokrasisinin bugünkü çatışmalı döneminde Aristophanes verimli yankılar uyandırabilir.

O Aristophanes ki sanatta demokrasinin ilk büyük sözcüsü olmuş, tiyatrosunun bütün ışığını yurt sorunlarına çevirmiş, gülmeyi demokrasinin en etkili eğitim aracı kılmasını bilmiş. O kadar ki, Atina'nın yasalarını hangi kitaptan öğrenebileceğini soran bir yabancı krala Platon Aristophanes'in komedyalarını salık vermiş. Oysa hiç de öğretir gibi konuşmaz, hiç bir öğretinin de sözcülüğünü etmez Aristophanes. Sanat politikanın buyruğuna değil, politika sanatın buyruğuna girer onda. Öyle olmasa Lysistrata Atina'nın politik sorunlarıyla birlikte insanlığın belleğinden silinir giderdi. Demokrasiyle birlikte Atina'yı sarmış olan komedya ya-

şayamazdı; çıkarcılara, savaş tutkunlarına, halk düşmanlarına karşı olmak zorundaydı; ama politikayla ilişkilerinde sanat niteliğini yitirmemesi, bayağılıklarla uğraşırken bayağılığa düşmemesi gerekiyordu. Aristophanes, tam anlamıyla sanatçı kalarak politikaya karışmanın, sanat gücüyle halkı kendi seçtiği yöneticilere güldürmenin yolunu, ölçüsünü buldu. Halka yaranmadan halkçı, ders vermeden eğitici, kandırmadan uyarıcı oldu. Politikacılar, zorbalar, yargıçlar, askerler, tüccarlar, filozoflar, bilginler yedikleri taşların acısını unutacak kadar güzel buluyorlardı bu sahne tanrısının oyunlarını. Saldırılarının en ağırında sanat daha ağır basıyordu. Aristophanes gülen düşüncesinin sınırsız özgürlüğünü yalnız demokrasiye borçlu değildi; dokunulmazlığını sanat çabasıyla kazanmıştı daha çok. Üstüne çektiği yıldırımları geri teptiren gülüşünün aydın güzelliği oldu.

Lysistrata Aristophanes'in barış uğruna açtığı sanat savaşlarından biridir. Savaş yolunu seçmiş, emperyalist eğilimlere kapılmış bir demokraside barışı savunmak ateşle oynamaktı; zırhlara, kalkanlara bürünmüş çatık kaşlı savaş tanrısına çelme takmak, cenk borularına karşı ıslık çalmaktı. Sanatın büyüsü korudu Aristophanes'i, ve Atina, savaşlarla sürdüremediği yaşama gücünü Lysistrata'nın barış özlemiyle günümüze ulaştırdı.

o

Vicdan Özgürlüğü

Montaigne

İyi niyetlerin, ölçüsüzce yönetildikleri zaman, insanları çok kötü sonuçlara götürdüğü oluyor. Fransa'yı iç savaşlarla bunaltan bugünkü çatışmada tutulacak en iyi, en sağlam yol şüphesiz memleketin eski dinini ve düzenini sürdüren yoldur. Ama bu yolu tutanlar arasında (çünkü sözünü ettiklerim bu yoldan yararlanıp özel kinlerini boşaltanlar, cimriliklerini doyuranlar, kırallara yaranmak isteyenler değil, dinlerine gerçekten bağlı olanlar, yurtlarında barışı ve güveni kutsal bir sevgiyle yaşatmak isteyenlerdir), evet bu berikiler arasında diyorum, bir çokları var ki tutkuları yüzünden aklın sınırları dışına çıkıyorlar, haksız, hoyratça ve çılgınca davranışlara kapılıyorlar bazan.

Dinimizin yasalarla egemen olmaya başladığı ilk zamanlarda inanç çabasının bir çoklarını her çeşit pagan kitaplarına saldırttığı, bu yüzden aydın kişileri eşsiz hazinelerden yoksun bıraktığı su götürmez. Bence bu kargaşanın bilimlere ve sanatlara verdiği zarar barbarların çıkardığı bütün yangınlardan daha büyük olmuştur. Cornelius Tacitus iyi bir kanıtıdır bunun; çünkü akrabası olan imparator Tacitus onun kitaplarını özel bir buyrukla bütün kitaplıklara kodurttuğu halde, bizim inancımıza uymıyan bir kaç cümle yüzünden bu kitapları yoketmek isteyenlerin elinden bir teki bile sağlam kurtulamamıştır. Şunu yaptılar : Bizden yana olan bütün imparatorlara hiç keçinmeden yalan övgüler buldular, bize karşı olanlarınsa her yaptıklarını toptan lânetlediler; dönme adını verdikleri Julianus'a yaptıkları gi-

bi.

Aslında eşine az raslanır çok büyük bir insandı o. Filozofların dedikleri içine iyice işlemiş, bütün eylemlerini onlara uydurmaya çalışmıştı. Gerçekten hiç bir erdem yoktur ki onda pek seçkin örnekleri bulunmasın. İffetten yana (ki bütün hayatı bunu açıkça ortaya koyar) onu İskender'e ve Scipio'ya benzetirler; kendisine getirilen çok güzel tutsak kadınlardan hiç birini görmek bile istemedi, oysa en diri gençlik çağındaydı; çünkü Partlar onu öldürdükleri zaman daha otuz bir yaşındaydı. Adaletine gelince, çatışanları ayrı ayrı dinlemek zahmetine katlanırdı; üstelik karşısına çıkanların hangi dinden olduklarını merak edip sorar, ama bizim dinimizden olanlara karşı duyduğu hasımlık adalet terazisinde hiç de ağır basmazdı. Kendiliğinden birçok iyi yasalar koydu ve öncekilerin aldığı baçların, vergilerin çoğunu kaldırdı.

Yaptıklarını gözleriyle görmüş iki iyi tarihçi var. Bunlardan biri, Marcellinus, tarihinin birçok yerlerinde Julianus'un Hıristiyan edebiyatçı ve gramercilerinin okul ve öğretimlerini yasaklamasını kınar ve bu yaptığının dile düşmeyip unutulmasını dilediğini söyler. Bizimkilere karşı daha kötü şeyler yapmış olsaydı, bize sevgisi olan bu tarihçi onları da yazmayı unutmazdı elbet. Bu imparator bizlere karşı sertti doğrusu ama zalimce düşman değildi. Şu hikâyeyi bizimkilerin kendileri anlatır : Julianus bir gün, Kalkedonya şehri çevresinde dolaşırken, oranın piskoposu gözleri kör Maris ona : «İsa'ya hiyanet eden kötü insan» demek cüretinde bulunmuş, buna karşı İmparator sadece : «Git, zavallı adam, git, yitirdiğin gözlerine ağla,» demekle yetinmiş. Piskopos da buna şu karşılığı vermiş : «İsa'ya şükrediyorum, senin hayasız yüzünü görmemek için gözlerimi kör etti!» diye. Derler ki filozofça bir sabır gösterisi

yapıyormuş bunu söylerken. Ne denirse densin, bu olay onun bizlere ettiği söylenen zulümlere örnek gösterilemez pek. Öteki tanık tarihçim Eutropius : «Hıristiyanlığın düşmanı, ama hiç kan akıtmayan bir düşmanıydı,» der.

Adaleti üstüne şunu da söyleyebiliriz ki, gösterdiği bütün sertlik olsa olsa, imparatorluğunun başlangıcında kendinden önceki imparator Konstantin'in yolundan gidenlere karşı olmuştur. Tok gözlülüğüne gelince, herhangi bir asker gibi yaşamış ömrü boyunca; barış zamanında savaşın yoksulluklarına alıştırmak ister gibi beslemiş kendisini. Öylesine uyanık kalırmış ki her zaman, üçe dörde böldüğü gecenin en azıymış uykuya verdiği; üst yanını kendi gözüyle ordusunu ve bekçilerini görmeye yada okumaya verirmiş. Bütün değerleri arasında her türlü edebiyattan anlayışı başta gelir. Derler ki, büyük İskender yattığı zaman, uyku düşünmesine, okumasına engel olmasın diye yatağının yanına bir leğen koydurur ve bir bakır top tutarmış yatak dışına uzanan elinde : uyku bastırdı mı top parmaklarından leğene düşecek, o da gürültüden uyanacak. Julianus istediğini öyle gergin bir ruhla isterdi ki, şaşılası perhizkârlığı dolayısiyle de başı o kadar az dumanlanırdı ki, uyumamak için böyle yollara başvurmak gereğini duymazdı. Askerlik bilgisine gelince, bir büyük kumandanın bütün yetileri vardı onda. Zaten bütün ömrü savaşlarda geçti, en çok da Fransa'da Almanlar ve Franklarla savaştı. Tarihte ondan çok serüvenleri olmuş, kendini ondan daha gösterme fırsatını bulmuş adam azdır. Ölümü Epaminondas'ınkine benzer : Bir okla vurulur, oku kendi eliyle çıkarmaya çalışır ve çıkaracakken eli kesilip tutamaz olur. O halinde, askerlerini coşturmak için kapışma yerine götürülmesini ister; askerleri savaşı yiğitçe onsuz sürdürürler, gece iki orduyu ayırıncaya kadar. Felsefe ona hayatı ve insan halleri-

ni küçümsemeyi öğretmişti. Ruhların ölmezliğine de sağlam bir inancı vardı.

Din konusunda, tutumu toptan bozuktu. Bizim dinimizi bıraktığı için *dönme* demişler kendisine; oysa benim aklıma daha yakın gelen, hıristiyanlığı zaten içtenlikle benimsememiş, yasaların hatırı için ve imparatorluğu avucuna alıncaya kadar benimser görünmüş olmasıdır. Kendi dininde öylesine kör inançları vardı ki, çağında kendi dindaşları bile alay ediyorlardı onunla : Partları yenseydi kurban kesmekten öküzlerin neslini kuruturdu, diyorlardı. Kâhinlik bilgisine de kaptırmış kendini. Her çeşit fal belirtilerine önem veriyormuş. Ölürken tanrılara şükretmiş kendisini habersiz öldürmek istemediler, öleceği yeri ve saati çok önceden bildirdiler, onu şanı şerefi içinde yiğitçe ölmeğe lâyık gördüler diye. Marcus Brutus gibi o da önce Galya'da, sonra İran'da ölümüne yakın garip görüntülerle karşılaşmıştı.

Vurulduğu zaman sözde : «Beni yendin, Nazaretli» (İsa), yada : «Gözün aydın, Nazaretli!» demişmiş. Demiş olsaydı, orduda yanında bulunmuş, ölümü sırasında her yaptığını her söylediğini izlemiş olan benim tanık tarihçiler unutmazlardı bunu ve buna benzer başka uydurmaları.

Asıl konumuza dönelim : Marcellinus der ki, o içinden hep pagandı, ama askerlerinin çoğu Hıristiyan olduğu için açığa vurmuyordu bunu. Sonunda kendini yeterince güçlü bulunca tanrıların tapınaklarını açtırdı ve putlara tapılması için elinden geleni yaptı. Yaptıklarından biri de şu oldu : Konstantinopolis'de Hıristiyan kilisesinin başındakiler arasında çatışmalar yüzünden halkın birbirinden koptuğunu görünce sarayına çağırdı onları, halkı birbirine düşürmelerine çattı, buna son vermelerini, herkesin kendi inancına korkusuzca bağlı kalabilmesi gerektiğini söyledi. Titiz-

likle istediği bu vicdan özgürlüğünün ayrılmaları, bölünmeleri daha arttıracağını ve böylece halkın kendisine karşı birlik olmasını önleyeceğini umuyordu; çünkü kimi Hıristiyanların zalimliğini görerek dünyada insana insan kadar kötülük edebilecek hiçbir hayvan olmadığını anlamıştı.

Söylemek istediği buydu aşağı yukarı. İşin düşündürücü yanı şudur ki, İmparator Julianus'un halk arasında anlaşmazlığı körüklemek için başvurduğu vicdan özgürlüğünü bizim krallarımız iç savaşı söndürmekte kullanıyorlar şimdi. Bir bakıma denebilir ki tarafları inançlarını sürdürmekte serbest bırakmak, ayrılığı yaymak geliştirmek hiçbir sınırla, yasa engeliyle dizginlenmediği için büsbütün arttırmak olur. Bir bakıma da denebilir ki tarafları inançlarını yürütmekte alabildiğine serbest bırakırsak, kolaylık ve rahatlık onları yumuşatır, gevşetir; azlığın, yeniliğin, zorluğun sivrilttiği dürtü körletilmiş olur. Ama, ben krallarımızın dindarlık şerefine saygıyla, daha çok şuna inanıyorum ki, istediklerini yapamadıkları için, yapabildiklerini ister göründüler.

(Kitap II, Bölüm XX)

Sahte Bilginler

Montaigne

Bilim yaşamanın yararına sağlam meyvalar vermezse, gördüğümüz biçimde kullanılırsa insan nasıl güvensizliğe, kuşkuya düşmez ona karşı, hiçbir derde deva olmayan kuru sözlere karşı? Kime düşünmesini öğretti mantık bilimi? Hani vâdettiği güzel şeyler? Ne daha iyi yaşamasını öğretiyor, ne daha doğru düşünmesini. Bu mantık allâmelerinin ulu orta çekişmeleri, salamura balık satan kadınların atışmalarından daha az mı kirli çamurlu? Oğlum okullarda lafazanlık öğreneceğine meyhanelerde konuşmasını öğrensin daha iyi. Yüksek diplomalı bir okumuşu alalım karşımıza, konuşalım onunla : Neden duyurmuyor bize bilgisinin o herşeyden üstün değerini? Neden düşüncelerinin sağlamlığı, anlatışının güzelliğiyle kazanmıyor kadınların ve biz bilgisizlerin hayranlığını? Neden sözünü dinletip dilediğine inandırmıyor bizi? Bunca öğrenim, eğitim üstünlüğü olan adam niçin konuşmasına küfürler karıştırıyor, öfkeye kapılıp ne söylediğini bilmez oluyor? Çıkarsın kulâhını cübbesini, lâtincesini; pişirmeden kotardığı Aristoteles'le kulaklarımızı şişirmesin, görürsünüz o zaman kimseden üstün olmadığını, daha aşağılarda bile kaldığını. Deyimleri, kavramları o yana bu yana çekiştirip dolambaçlı konuşmalarıyla bizi sıkıştıran bu adamları, hokkabazlardan farklı görmüyorum ben : Ustalıklarıyla duyularımızı aldatabiliyorlar, ama inancımızı hiç de sarsamıyorlar. Bu aldatmaca dışında aşağının bayağısı olmakla kalıyorlar. Herkesten daha bilgin olmaları daha az budala olmalarını sağlamıyor.

Bilgiyi ve bilenleri sever, sayarım; yerinde kullanılan bilgi insanların en soylu, en güçlü kazancıdır. Ama yalnız

bilmekle övünüp böbürlenen, aklın yerine belleklerini koyan,

sub aliena umbra latentes

Seneca

Başkasının gölgesine sığınıp

kitaplar dışında ne yapacaklarını bilemez olanların (ki çok mu çokturlar), böylelerinin bilginliğinden nefret, kafasızlığa nefretimden biraz daha fazla hem de, izin verirseniz. Benim memleketimde ve zamanımda bilim keseleri bir hayli ama ruhları binde bir onarıyor. Rasladığı ruhlar küt ve kabaysa şişirip ağırlaştırıyor onları, çiy, sindirilmez bir külçe olarak kalıyor içlerinde; ince, narin ruhlarsa arıtıyor, cilâlıyor ve kurutasıya inceleştiriyor onları da. Hemen hemen tarafsız bir niteliği var bilimin : Soylu bir ruhun elinde çok yararlı bir araç, başka bir ruhun elinde zehirli, zararlı. Daha doğrusu öyle değerli bir şey ki bilim düşük fiyatla edinilemiyor : Kimi elde âsa oluyor, kimi elde çıngıraklı deli sopası.

(Kitap III, bölüm VIII)

(Çeviren : Sabahattin Eyuboğlu)

o

Değinmeler IV

ÖLÜM ÜSTÜNE

Vedat Günyol

Adalet Cimcoz, o «tatlı sesli», iyi yürekli, sanatçı insan yok artık. Kaşla göz arasında yitiverdi. Bir başka dünyaya mı göçtü? Var mı bu dünyadan başkası, cennetli cehennemli, iyiliklerin kötülüklerin değerlendirileceği, bu dündaki haksızlıkların onarılacağı, adına öteki dünya dediğimiz hayal ülkesi? Ne o inanırdı böylesi bir dünyaya, ne de cenneti cehennemiyle bizim olan bu gerçek dünyada kalan biz dostları.

Adalet Cimcoz'un öldüğü günün akşamıydı. Kara haberi Sabahattin Eyuboğlu ile birlikte alınca koştuk Şişli'deki evine. Yolda konuşuyoruz. Ne saçma şeydi şu ölüm! Camus'nün ne denli hakkı vardı, hayat felsefesini saçmalık üstüne kurmakta. «*Laik ölüm* diye bir yazı tasarlıyorum kafamda günlerdir, ama formülünü bulamadım henüz» diyordu Eyuboğlu yol boyunca. Ölmek diye bir gerçek vardı ortada, insanların oldum bittim üstünde düşündükleri, anlam vermeğe çalıştıkları. Dinler bir çırpıda anlamlandırmışlardı ölümü, kesin olarak. Tanrı'ya kavuşmaktı ölüm, dünyadaki davranışlarının hesabını vererek. Ama, öbür dünyaya, hacıların hocaların o gürültü patırdı içinde uğurlama tekelini ellerinde tuttukları o bilinmez ülkeye inanmayanlar için ne olabilirdi ölüm? Yok olup gitmek insanın ağırına gidiyor. Yoksa doğa'ya, o büyük doğa'ya dönmek, onunla

kucaklaşmak mıydı ölüm? Eyuboğlu'nun kafası da yatıyordu buna, ama yine de havada kalıyordu bu yakıştırma. Yirminci yüzyılın biz insanları doğa'dan öylesine kopmuş bir yaşam içindeyiz ki, doğacı düşünürlerin, filozofların o coşkun doğa hayranlıkları kapıp kavrıyamıyor bizi. Tanrı'ya kavuşacaklarına inananlar için ne bulunmaz iç rahatlığıydı öteki dünya düşü. Müslümanlar, gerçek müslümanlar için sorun, öbür dünyalarını hazırlamaktı. Bütün davranışlarının temel kuralı buydu, yada bu olmalıydı. Oysa bugün gerçek müslüman denebilecek kimse kalmadı. Egemen sınıfların çıkarı doğrultusunda bir dünya politikasına itilmiş, öbür dünyalarını, kompradorların rahatlığı uğrunda harcadıkları çabalara bağlamışlar. Türkiye'mizin ezilmiş insanlarını — yani nüfusumuzun yüzde seksenini — mutlu bir yaşamaya kavuşturma yolunda sesini yükselten Atatürk gençlerine karşı o yüz karası tutumlarını düşündükçe, ne denli yanılgılar içinde olduklarını daha iyi anlıyor insan.

Yirminci yüzyılın namuslu aydını için ölüm nasıl bir gerçekse, dünyamız da o denli bir gerçek. Büyük bir düşünür olan Muhammed «Ölecekmiş gibi tapın, ölmiyecekmiş gibi çalış» demiş. *Ölmiyecekmiş gibi çalış* sözü, dünya gerçeğinin, dünyalıca, lâikçe dile getirilişi değil de ne? İngiliz tarihçisi Toynbee de bir yazısında aşağı yukarı şöyle diyordu : «Öldükten sonra ne olacağımı bilmiyorum. Ama, yine de bu dünya için çalışacağım, acıların dinmesi için elimden geleni yapacağım.» Hayatın saçmalığını bile bile, insanları yine de eyleme, yardımlaşmaya çağırmıyor muydu Camus? Onun için tek gerçek, insandı çünkü. Eyleminin karşılığını beklemeden, salt insan sevgisinin sıcaklığında mutluluk arıyan, kahramanca bir tutum değil mi bu?

Bütün bunları düşündüm, Eyuboğlu ile o kısa konuşmadan sonra. A. Cimcoz'un cenaze törenine gidemedim, da-

ha doğrusu gitmedim. Onu toprağa değil, içime gömmek için. Yıllarca önce Orhan Burian'ı gömdüğüm gibi, yaşadığım sürece içimde yaşıyabilsin diye. Mezar başındaki o gereksiz törenlerden, insanın avucuna, cebine dikilmiş hacı hoca bakışlarından uzak kalmanın tek yoluydu bu. Bir yıl önce yitiveren bir dostumu toprağa verirken de düşünmüştüm bütün bunları. Sevgili dostumu da hocalar almıştı elimizden, biz yakınlarından koparıp sahip çıkmışlardı ona, bütün ölülere sahip çıktıkları gibi. Atatürk'ün cenazesine de sahip çıkmışlardı, Abdullah Cevdet'inkine de. O Abdullah Cevdet ki, bütün ömrünce savaş açmıştı hacılara hocalara, ona da el koymuşlardı. Abdullah Cevdet'i yakından tanıyan bir dostum şöyle anlattı, geçenlerde, onun cenaze törenini : «Abdullah Cevdet 1933'te öldü. Ona dinsizliği dolayısiyle bağlanmıştım. Cenazesi Ayasofya Camiinde kılınacaktı. Ben atıldım : «Olmaz, dedim, Abdullah Cevdet hacıya hocaya inanmaz. Onun namazını kılamazlar.» Etrafıma bir takım gençler toplandı, beni desteklediler. Mazhar Osman atıldı ortaya : «Olsun, dedi, madem ölmüştür, cenazesi cemaatin malı olmuştur, namazı kılınacaktır.» Fahrettin Kerim de ona katıldı. Beri yandan, hocalar toplanmış, namazı kılınmaz, diye diretiyorlardı. Sonunda namazı kılındı ve Topkapı mezarlığına gömüldü. Orda yine konuştum. Gece, mezarını açıp ölüsünü dışarıya atmışlar.»

Ne güzel yaptı B. Russell. Papazlara kaptırmadan, törensiz mörensiz yaktırdı ölüsünü. Bir bakıma lâik öldü, iyi de etti. Bir vakitler, Peride Celâl söylemişti. Yakup Kadri vasiyet etmiş, öldüğünde hacısız hocasız gömülmek için. Vasiyetnamesi de noterde saklıymış. Ölü sahiplerinden dünyalık koparmak için kurulmuş cenaze örgütlerine ölüsünü kaptırmamak, lâikçe ölmek isteyenlere önayak olabilecek böylesi cesurca bir tutumu neden kamu oyuna açıklamaz Ya-

kup Kadri bilinmez. Ölümünden sonraya bıraktığı bu yaman etkiyi, sağlığında görebileceği zorlu tepki ile ölçmüş olmalı. Ne olursa olsun, böyle bir isteği varsa eğer Yakup Kadri'nin, yürekten selâmlarız onu.

Ne denli korkunç olursa olsun, gerçeklerin gerçeği ölüm. Adalet Cimcoz nasıl ayrıldı bu dünyadan, son sözü ne oldu bilmiyorum. Ama onun cömert yüreği, koca Yunus-unkinde yankısını bulmuş, onun gibi «Biz dünyadan gider olduk, selâm olsun kalanlara» diyecek olgunluğa varmıştır elbet.

o

BİZE GELEN ESERLER

- *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim* : Ahmed Emin Yalman, Cilt I, (1888 - 1918), İstanbul 1970, 20 TL.
- *Hicviyeler* (Hicviyeler) : Hazırlayan : Cevdet Kudret, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970, 7,5 TL.
- *Buğday Kadın Gül ve Gökyüzü* (Şiirler) : Ceyhun Atuf Kansu, Gül Yayınları : 1, İstanbul 1970, 7,5 TL.
- *Sancho'nun Sabah Yürüyüşü* (Hikâyeler) : Haldun Taner, Bilgi Yayınevi, Ankara 1969, 5 TL.

Ulusal Edebiyata Varmak

Ömer Faruk Toprak

Başka ülkelerin ulusal yapıtlarını inceleyerek girelim bu konuya. Böylece dünyada, ulusal edebiyat konusunun ayrıntılarına inelim biraz. Bir dostum anlatmıştı. Meksika resim sanatını, Meksika yontularını, Meksika şiirini incelemiş bir süre. Neresinden bakarsanız bakın diyor, Meksika'ya özgü bütün özellikleri buluyorsunuz, bu sanat örneklerinde. Meksika üzerine biraz bilginiz, görüşünüz varsa, hemen tanıyorsunuz Meksika renklerini, Meksika dizelerini. Böylesine ulusal bir bileşimden geliyorlar oranın sanatçıları. Kaynağı bulmuşlar ve başlamışlar orayı işlemeğe.

Edebiyatımız bugünkü kadar, kendini bulma gerçeğini düşünmemişti hiçbir zaman. Eski deyimle söylersek bir (Millî Edebiyat) kurma yolundaki çalışmalar, nasıl söylemeli, biraz yöntemsizdi galiba. Bugün de yöntemi tam bulmuş sayılmayız. Ama şimdilerde, ulusal bir akımın kanalına girdik. Ulusal Kurtuluş savaşlarının bilinci, bizi durmadan Türkiye gerçekleri ortamına itiyor.

Bundan önceki görünüş şöyleydi : Ozanlarımız, hikâyecilerimiz, romancılarımız, iki ayrı yolda yürüyegeldiler. Kimisi batı örneklerine benzer söyleyişte buldu şiir yazmayı. (Bugün de Avrupa'ya bakıp bakıp yazanlar az değil). Yani toplumsal koşullar itmedi onları böyle yapıtlar vermeye. Baktılar Stéphane Mallarmé nasıl söylemiş, Paul Valéry nasıl yazmış, Franz Kafka içe dönük romanı nasıl dökmüş, onlara özendiler. (Böyle söylemekle onları yadsı-

yorum sanılmasın. Bu yabancı ozanlar, yazarlar, orijinal eserler verdiler, çoğu ölmezlik kazandı. Bizdekiler çok zaman kopyanın ele alınmazını koydular ortaya.) Batı uygarlığının bir parçası olan edebiyat nasıl kurulur, bileşime nasıl varılır, düşünülmedi pek. Bir bölük sanatçılar da gerçekleri tutup koydular yapıtlarına. Gerçeklerden kaçmadılar ama, ürünleri dar bir alanda kaldı. Hep on yıl, yirmi yıl önceki hayat gözlemlerini yazmakla yetindiler. Devrimci kültürle düşünmesini öğrenip, yazamadılar çok zaman. Yada kitaplarında bu hüneri pek öyle sırt sırta gösteremediler. Bundan dolayı otuz yılın edebiyat ürünleri çoğunlukla, Avrupa'dakilerin ikincileri oldular. Bu yönden bakarak, bir Ulusal Edebiyat çerçevesi düşünelim. Fazıl Hüsnü'nün yüzlerce şiirinden pek azı uzun süre yaşıyabilir. Ulusal Edebiyat görüşünü, devrimci bir görüş hâline getiremezsek, kendimize özgü örneklerimiz az olacaktır. Avrupa'ya, Amerika'ya karşı tutup öne süreceğimiz şiirler, romanlar, hikâyeler yok demeye getirmiyorum. Var kuşkusuz. Ama yeter değil. Dünya değişiyor. Ülkemiz sosyal yönden durmadan gelişiyor. Yirmi yıl, on yıl önceki gerçeklere benzemiyor şimdiki gerçeklerimiz. Gerçekler yürüyor, ona paralel yürüyen sanatçımız azınlıkta bugün. Yoksul köylüyü yazmak, bir insanın, öbür insanların sırtından geçinmesi üzerine aynı havada hikâyeler kaleme almak, eskimiş görünüyor bana. Bunlar sorun olmaktan çıktı demiyorum. Sorun gene bunlar. Ama on yıl, yirmi yıl önceki sanat yöntemi içinde düşünülerek yazılmaz artık. Ülkemizin bugünkü gerçeklerine, bugünkü toplumsal koşullarına iyice bakalım. Eskiden, kopya edebiyattan sıyrılalım. Tıpkı Osmanlı yaşayış tarzını, Osmanlı dilini attığımız gibi. İyi çıkışlar yapan ozanlarımız, yazarlarımız var. İlk yapıtı yada ikincisi iyi bir etki ile sarsıyor edebiyat evrenimizi. Sonra ilk başarının sarhoşluğu ile

gözü kapalı yürümeğe devam etmek istiyorlar. Bakıyorsunuz hep aynı türden, aynı havada kitaplar. Kendini, deyiş tarzını, konularını tekrar etmeye başlamış. Gerçi görüyor o da değiştiğimizi. Görüyor ama, koyamıyor eserlerine bu değişikliği, değişen insancıllığı. Oysa dünya üzerinde, ülkemiz üzerinde değişen koşulları, değişen olguları bir bileşime vararak işlese, yeni bir içlem getirse, öbür kitaplarını aşacak, o eskimiş havadan kurtulacak kuşkusuz. Bunu yapamıyor. Çünkü, bir takım yürek ağırtan serüvenleri olsun istemiyor. N'oluyor, başladığı yerde kalıyor o vakit. Bugün susmuş yada yazan öyle toplumcu hikâyeciler biliyorum ki, eski kitaplarını açarak tekrar okusanız, ülkemizin ortasında birçok köyü gerçek koşullarıyla yazmışlardır, hem de ne güzel yazmışlardır dersiniz. Herbiri kunt kalemlerdir. Anlatmasını bilirler. İkinci, üçüncü kitapları da yaman gerçeklere sokarlar bizi. Sonra öyle bir yerde dururlar ki, kendi köylerinden birer roman kuracaklar dersiniz. Örneğin *Fontamara* gibi taşlama yönünden sarsıcı birer roman yazarlar dedim kendi kendime ama yazmadılar.

Bizim, esaslı, geniş, ulusal bir roman - hikâye geleneğimiz yok. Bunu yeni yeni kurmağa çalışıyoruz. Bu nasıl olur? Doğudan koptuk. Otuz yıldır, kırk yıldır batıyı izliyoruz. En çok Fransa'dan etkilendik. Edebiyatımızın her kolunda, fransız boyasını, fransız sesini, fransız soluğunu kolayca bulursunuz. Bir geçiş çağı için fazla sayılmaz belki bu. Ama yarım yüzyıla yaklaşan ömrü ile Yeni Edebiyatımız artık, Türkiye'deki çevresine iyice girmeli, kendi koşullarını tanımalı, kendi gerçeklerini ulusal boyası içinde, devrimci gözle işleyip, Ulusal Edebiyatını kurmalı değil mi? Yaşadıkları çağlara göre Hüseyin Rahmi, Ömer Seyfettin, Sadri Ertem, Sabahattin Ali, Osman Cemal Kaygılı, Sait Faik belirli bir ölçü içinde ulusal ürünler verdiler. İlk ör -

neklerdi bunlar. Şiirde Nâzım Hikmet ve Devrimci ozanları ilk öncüler olarak bellemeliyiz. Bugün biçimci ozanlarımızın yazdıklarına bakıyorum, çoğunda ulusal soluk yerine, eni - konu içe dönük, bireyci ve acemi iç konuşular görüyorum. Çoğu küçük bir daire içindedir. Geniş halk katlarına yürek tutmuyorlar, onların gözlerinden bir anlama gitmiyorlar. İnsancıllıktan gelen bir yüreklenme yok dizelerinde. Oysa bu gücü kazanmadı mı bir ozan, iğreti bir söyleyişe saplanıp kalır.

Bugün birçok ün yapmış ozanımız var. Ama ün yapmak, geniş ün yapmak yeter sayılır mı? Ünleri yaşatan, yayan, insanın kelime dizmekteki ustalığını gösteren, ölmezlik kazanmış şiirler, romanlar, oyunlardır, bizce. Ayrıldığımız nokta şurdan geliyor : Ülkemizin gerçeklerine, Devrimci açıdan bakınca, soyut bir kavrama varmıyoruz. Sanatçılarımız, içinde bulundukları koşullara göre, o koşullara yatan yapıtlar verebiliyorlar mı? Bunu araştırıyorum. Yukarda dünya yürüyor, ülkemiz değişiyor, gerçeklerimiz değişiyor dedik. Yeni sosyal koşullar geliyor da ondan bu. Eski beğenilerimizden sıyrıldığımız bir gerçek.

o

Çeşitli Konularda

Sami N. Özerdim

Kurtuluş Savaşı'nın Yorumu

Samim Kocagöz, Yeni Ufuklar'ın Mart sayısında çıkan yazısında, sol'daki bölünmeden söz açmıştı. Beni bir zamandır düşündüren bu konuyu deşmiş olduğu için, burada sadece bir gözlemimi yazıp geçeceğim.

Sol'dan beklediğimiz dizgeli düşün ürünleri, bu bölünmelerle şimdilik suya düştü. Türkiye İşçi Partisi'nin durumunu Kocagöz'ün yazısı anlatıyor. Öteden, birkaç kişinin kurduğu dergilerdeki bölünmeler ayrı bir olay!. Bir dergiden başka bir dergi çıkıyor; ikisi de ayrı ayrı, ama aynı adı kullanarak yayınlarını sürdürüyorlar.

Beni en çok şaşırtan, düş kırıklığına uğratan tutumları ise, Atatürk'e karşı çıkışlarıdır. Eğer, Atatürk için «İngiliz ajanı» deyimi kullanılmışsa, böyle bir sözün ancak mahalle kahvesi dedikodularına yaraştığını belirtir, geçeriz. Ama, mahalle kahvesinde, eski Köroğlu, Karagöz tipi gazetelerden yargı çıkarılır. Okur - yazar bir adam böyle bir söz harcamışsa bunu bayağı bir propaganda, bir politika propagandası saymak gerekecektir.

Ankara'da çıkan bir derginin Şubat sayısında yayınlanan bir otobiyografya, Atatürk'e karşı çıkışın tuhaf bir örneğini daha verdi. Yazar, Kurtuluş Savaşı'na katılmış olan babasının, Savaş'tan sonra, eski bir kadın olan annesini boşamasından yakınıyor. Çocukların bilinçaltına silinmeyecek biçimde yerleşen ana - baba çekişmesi, insanı yaşlılığına değin izliyormuş! Yazarın duyarlığını saygı ile karşılayarak bu

duyarlığı kendisine bağışlayacağız. Ancak, şu yargısını bağışlamak olanak içinde değil : «... gözümü açtığım zaman, Kurtuluş Savaşı'nı neden, ne için ve kimin için yaptıklarını artık çok iyi anlamış bulunuyordum.»

Bu vesile ile, Sabahattin Selek'in, Ağaoğlu Yayınevi'nce haftalık dergi biçiminde yayınlanan «Millî Mücadele - Ulusal Kurtuluş Savaşı» adlı yeni yapıtına değineceğim. Ödül kazanan «Millî Mücadele - Anadolu İhtilâli» kitabına göre, halka daha yakın bir yazışla sunuluyor. Belgeleri, resimleri bol!.. Basılışta biraz ihmal gözden kaçmıyor. Resim altlarında politika magazinlerinden aktarılmış bir özenti var. Dizgi yanlışlarından, hattâ paragraf karışmalarından arınmamış. Resimler biraz gelişigüzel, konuda yeri gelmeden serpiştiriliyor. Fotoğraflar ve haritalar, sanki sayfa doldurma kaygısı ile büyük büyük veriliyor. Ne var ki bu kusurlar yapıtın değerini eksiltmiyor. Hattâ, dergiyi okudukça, bir gün tamamlanıp ciltleneceğini düşünerek böyle olmamasını; engin bir deniz olan Kurtuluş Savaşımızın, ayrı ayrı yazı ve belgeler halinde, sürüp gidecek bir dergi oluşturmasını içimden istiyorum. Sanıyorum ki, yazan ve yayınlayanlar da böyle bir yolun başındadırlar.

Sağ'ın ve — ne yazık ki solun da! — Atatürk'ü, Kurtuluş Savaşı'nı — yukarıda görülen örnekteki gibi — halka ve genç kuşağa başka türlü gösterme çabalarını karşılamak gerekiyor! Bu Savaş ve onun başındaki Kişi, bizim bağımsızlık, ileriye yöneliş kaynağımızdır. Bu kaynaktan yoksun olmak ise bir tehlikedir. Nitekim, bunun denemesini de geçiriyoruz.

Hacıların Sayısı

Bu yıl (60.000) i buldu. Türkiye yine başta geliyor. Diyeceksiniz ki, gezi özgürlüğü var, Anayasa var! Kimi Av-

rupa'ya gidiyor, eğlencede yiyor parasını; kimisi de din yolunda, Araplara kaptırıyor.

Milliyet'in 1 Mart 1970 günlü sayısında Hasan Pulur'un köşesinde bir olay anlatılıyor. Şubat tatilinden sonra okula dönen öğretmen, öğrencilerinden birini : «Sen ne kadar büyümüşsün!» diye okşadığında çocuk : «Tabiî büyüdüm öğretmenim. Komşularımız bayramda kurban kestiler, bize de kocaman bir et gönderdiler. Hem eti yedik, hem de suyuna üç gün ekmek doğradık. Ondan büyümüşümdür.» yanıtını veriyor.

Hacılar, orada birer kurban keserler. Bu etler — anlatıldığına göre — kurutulur, kurutulamıyanlar ziyan olurmuş! Ama, Suudî Arabistan, rahatlarını sağlıyamadığı hacıların parasını alıyor ya, sorun bu! Geceliği (1000) liradan başlayan keçi ağılından otellere para veremedikleri için bizim çoğu yoksul hacılarımız sokaklarda yatıyorlardı. Bunları, oraya giden gazeteciler yazdı. Kısacası, Türkiye'ye gelip Atatürk'ün Anıt - Kabir'ini ziyaret etmemek saygısızlığında bulunan bu ülke kişileri hem Türkiye'nin dövizlerini ceplerine indiriyor, hem de hacılara Atatürk düşmanlığı aşılıyorlar. Sonunda kazanan onlar ya, zavallı hacılar, komşuları aç yatarken çölde sokağa atılan etlerle cennete gideceklerini sanıyorlar.

Türk Ansiklopedisi'nin Yeni Serüvenleri

Bir iki yazımda Türk Ansiklopedisi'nin padişahçılığından söz açmıştım. Ansiklopedi'nin yeni sayıları geldikçe başı sonuna uymayan bu yapıtın çelişkileri artıyor. Biliyorsunuz, Millî Eğitim Bakanlığı'nda şimdi 1930 öncesinin diline dönüş çabası var. İstenilen sade Türkçe de değil, Osmanlıca'dır. Örnek olarak, «Güneş - Dil Teorisi» maddesinde

(Fasikül : 139) şu sözcüklere raslayabiliyorsunuz : «ric'-at», «muvakkat»... Onların «uydurma» saydığı sözcüklerle değil de sade Türkçe ile karşılanabilecek sözcüklerdir bunlar : geri dönmek, geçici.. gibi.. Ansiklopedi'de Osmanlıcayı yaşatmak için imlâya da önem verilmiştir : mânâ, veyâ... gibi.. Öylesine ki Naim Hazım Onat'ın adı Nâim Hâzım olarak dizilmiştir. (Nâim değil Naim, yada, onların söyleyişince : Naîm olmalıydı. Özenti, böyle yanlışlara değin uzanmış!)

Bu madde şu yargı ile bitiyor : «Fakat bu teori, Türk dili üzerinde yapılan spekülâsyonu durdurmuş, Türk dilini 'uydurmacılık'tan, muvakkat da olsa kurtarabilmiştir.»

Muratlarına erebilmiş olsalardı bâri...

Ansiklopedi'nin ölçüsü ile anlatımı da aykırılıklar gösterip duruyor. 139. fasikülde (Asım Gündüz) ile (Şemsettin Günaltay) maddeleri birer sütun. (Ragıp Gümüşpala) maddesi ikibuçuk sütun. İlk iki maddede birer fotoğraf var, üçüncüsünde üç fotoğraf.. Neden? Neden olduğunu, Ragıp Gümüşpala maddesinden aldığımız şu satırlar yansıtlamaktadır : «Memleket şartlarının çok sert, ürkütücü ve tehlikeli olduğu bir devrede, büyük millet çoğunluğunun «kuyruk» adı altında hakaret, isnat ve iftiralara uğradığı günlerde, milyonlarca Türk vatandaşının «kuyruk» değil, vatan ve millet sevgisiyle dolu bir kalp taşıyan bir bütün gövdenin büyük bölümü bulunduğunu cesaretle ilân eden G., «baş» olmak şerefini taşıyan bir siyasî lider vasfıyla milyonlarca Türk'ün sevgi ve güvenini kazanmış; bir siyasî bayrak halinde bir anda Türk siyaset kalesinin burcunda yükselmiştir.» Ansiklopedilerde, kısalığı sağlamak için, bu tümce içinde de görüldüğü gibi madde başını bir tek harfle gösterirler. Türk Ansiklopedisi'nde bunun gereği yoktur. Çünkü, yukarıdaki gibi tümceler yanında birkaç harfin faz-

lalığı önemsiz kalır.

Gazete fıkrasında kullanılabilecek olan böyle bir anlatımın bir ansiklopedi maddesi için yük olduğunu rahatça söyliyebiliriz. Türk Ansiklopedisi'ni yönetenlere; anlatımda kısalığa, sadeliğe özen göstermeleri gereğini salık vermek için epeyce geciktiğimizi söyliyeceğiz. Ansiklopedi'nin üçte biri yayınlanmış bulunuyor.

Gazetelerin Hali

Okumak için seçtiğiniz en ağır başlı gazetenin bile sizi doyurmadığını biliyorsunuz. Bir hafiflik fırtınası içinde, ağırbaşlı bir gazetenin özlemindesiniz.

Gazetecilikte uzun yıllar eskitmiş, gazete anlayışımız ortak olan bir arkadaşımla ara sıra şakalaşırım : «Milyonlarım olsa, birkaç ay sürüp kapansa da, şu ülkede bir örnek gazete çıkarmak isterdim! Elbette, yazıişleri müdürü sen olacaksın!» Güler, geçerdi. Geçenlerde : «Bugün böyle bir gazetenin okuyucusu var!» dedi. Evet, artık böyle bir gazete düşünülebilir. Olanakları olanlar düşüne dursun hele..

Gazetelerin halini görüyorsunuz! Son günlerde bir resimli roman hastalığı sardı ortalığı! İkinci sayfasından düşünce yazılarını kaldıran gazeteler, günlük fotoroman dergilerini ek olarak veriyorlar. Günlük magazin ekleri türedi. Kıyıda bucakta yetişmiş ne kadar ses sanatçısı, sinema yıldızı varsa, yaşantılarının bütün yavanlığı ile her gün okuyucuya sergileniyor.

Bugün gazete : resimli roman, yerli yıldız magazini, spor ve din demektir. Spor sayfaları son yaprağa sığmaz, içerilere bulaşır oldu. Sonunda, ayrı eklerle büyümekte! Lâyık gazeteler bile Hac röportajlarına sarıldılar.

Bu günlük hafif dergiler çoğaldıkça, gerçek gazetenin özlemi de yerleşiyor.

Kılık Kıyafet

Özentili bir lâf vardır : «İnsanın kılığına değil, ruhuna bakmalı!»

Bir aytışmada (münazara) öğrencinin bir tanesi düzgün kılığın, ötekisi ise «ruh düzgünlüğünün» savunmasını yapmış! Öğretmen, ikinciye hak vermiş!

Ben olsaydım öğretmene şu soruyu sorardım : «Şu Hipi denilen kimselerin kılıklarını nasıl buluyorsunuz?» Yüzünü buruşturarak iğrendiğini söyleyecekti. Oysa, dikkat ederseniz, o ihmal edilmiş gibi görünen kılıklarda yeni bir özenti görürsünüz. Ankara sokaklarında başlarını iyice bağlamış, saçlarını göstermeme çabasında genç kızlar görüyorum. Herkes bunlara bakıyor. Eğer biraz güzelse, eski resimler gibi, kesin çizgilerle çerçevcelenmiş bir yüz kendini «arzediyor». Ötede, dağınık saçlı genç kızı görmeden geçiyorsunuz. Bu da bir modadır aslında! Nitekim, gerici bir kadın yazar, Suudî Arabistancı gazetelerden birinde, bu türlü başların resimleriyle bir de «moda sayfası» düzenlemişti.

Kimi genç adamların önem vermiyormuş izlenimi yaratan kılıkları, bir özenin, dikkatin sonucudur.

Bu yüzdendir ki, uygar kılığı getiren devrimi küçümseyenleri yadırgıyoruz. Böyle düşünenlerin yandaşları giyimleri, kasketleri, bıyıkları ve davranışlarıyla bir öykünme içindedirler; kendilerine göre bir moda yaratmak çabasındadırlar. Demek ki, kılık öyle yabana atılacak bir öge değilmiş!

o

Batıcılık Düşmanları

Hilmi Yavuz

Kesinlemelere girişmekten sakınırım ama Türkiye'nin kültür gelişmesi ile ilgili bir durumu kesin bir yargı biçiminde belirlemek gerekiyor : o da, bugün batıcılığın da, Osmanlıcılığın da, birer kültür ideolojisi olarak, Tanzimat'la başlayan bir ikiliği giderme doğrultusunda geliştiği gerçeğidir. Bu da kültür alanındaki gelişmelere daha açık, ve tarih gerçeklerine uygun doğru teşhisler koymamızı kolaylaştırıyor. Nitekim bugün osmanlıcıların, Tanzimat'tan bu yana, bilinçli yada bilinçsiz olarak sürdürülen ikiliğe son verme ve osmanlı devlet felsefesinin temeli olan islâmcı akımla birleşme doğrultusunda olduklarını görüyoruz. Bu, gerçekten dikkate değer bir olgudur. Osmanlıcılığın, şeriatçı doğrultuya kayması ile Türkiye'deki 'tutucular cephesi' gerçek kimliğini belli edecek ve bugün sözüm ona devrimci ve batılı maskeler ardında oyuna girişen osmanlıcıların, bu cephedeki yerleri açıkça belli olacaktır.

Ama burada bir noktayı aydınlığa kavuşturmak gerekiyor : Ben osmanlı derken, osmanlı dili ve kültürünün hümanizmacı bir yöntemle değerlendirilmesi gereğtiğini savunanları kastetmiyorum elbet. Bütün kurumlarıyla osmanlı kültür düzenini egemen bir ideiloji olarak yeniden yürürlüğe koymak istemek başka, onu ölü bir dünya görüşü olarak geçmişin daha bilinçli bir biçimde anlaşılmasına araç saymaksa başkadır. Benim osmanlıcı saydıklarım, osmanlı kültürünün oluşturduğu devlet felsefesini çağdaş Türkiye'de egemen bir ideoloji olarak geçerli sayanlardır. İşte bugün,

batıcılık düşmanları maskesi ardında tanzimat aydınlanmacılarının yarattığı ikiliği bütünleme doğrultusunda gördüklerimiz bunlardır. Neydi Tanzimat aydınlanmacılarının yarattığı ikilik? Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa bir yandan aydınlanmanın devlet hukukunu savunuyor; toplumda bir siyasal düzen değişikliği gerektiğini, bunun da ancak parlamento düzeninin kabulü ile gerçekleşeceğine inanıyorlardı. Ama öte yandan «bu düşünürler memleketin manevî hayatında meydana gelecek değişiklikler karşısında şiddetle başkaldırıyor, imparatorluğu bir bütün halinde yaşatmış olan eski bağların, eski gelenek, eski görenek ve eski inançların yeniden canlandırılmasını ve bütün kuvvetiyle yeniden yaşatılmasını istiyorlardı. Sonraki bir deyimle, 'batı medeniyeti' ile 'doğu kültürünü' uzlaştırmayı»[1] amaç edinmişlerdi. Kısaca söylemek gerekirse Tanzimatçılar, devlet felsefesi ölçüsünden batıya açılışı, kültür felsefesi ölçüsünden de batıya bütünüyle kapalı bir düzeni savundular; bu ikili tutumun gerçekte aykırı iki dünya görüşü olduğunu göremediler. Ama daha Tanzimat çağında aydınlanma akımına karşı çıkanlar vardı; bunların başında da Cevdet Paşa geliyordu. İmdi bugün batılılaşmayı hor görmek, ve batıcılığı, sömürücü kadroların egemenliklerini sürdürmek için kullandıkları bir ideoloji saymak safsatasına kapılanlar, tıpkı Tanzimat aydınlanmacılarına karşı çıkan Cevdet Paşa gibi düşünüyorlar. Nasıl ki Cevdet Paşa Cumhuriyet düzenini «bütün akıldan ve nevamisi tabiiyeden bait bir firk-i bâtıl»[2] sayıyor, osmanlı devletinin batıdan alınacak uygulamalarla düzelmiyeceğine inanıyorsa, bugün de batıcılığa

---

[1] *Aydınlanma Devri Devlet Felsefesinin Tanzîmatta Tesirleri : Doç. Dr. Kâmuran Birand, sayfa : 22.*

[2] *A.g.e., sayfa : 22*

karşı çıkanların sözüm ona aydın bir bölüğü, batı kültürü düşmanlığı maskesi arkasında, Atatürkçü devletin temel ilkelerini sinsice yıpratmaya çalışmaktadırlar. Onların gerçek niyetleri, apaçık ortadadır. Bunların batıcılık düşmanlığı, batı uygarlığına karşı osmanlı - islâm kültürünün değerlerini egemen bir kültür ideolojisinin dayanakları kılmaya, dolayısiyle bu kültürün oluşturduğu devlet felsefesini gerçekleştirerek Atatürkçü düzenin devrimci, laik ve hümanizmacı dayanaklarını yıkmaya yönelmiştir. Bu anlamda batı düşmanlarının, eninde sonunda, şeriatçı islâmcılarla birleşmelerinin tarih ölçüsünden bir kaçınılmazlık olduğu açıktır. Çünkü osmanlı kültür ideolojisini egemen kılmak, bu ideolojinin devlet yapısını egemen kılmak anlamına gelir.

Burada bir açıklama yapmak gereğini duyuyorum. Yurdumuzun bağımsızlığı için başkaldıran devrimcilerin Atatürk'ün 'istiklâl-i tam' ilkesine dayanarak açtıklari savaş, elbette sömürgeci batılılara karşı haklı ve yiğitçe bir öfkeyi dile getiriyor. Ama devrimciler, bağımsızlık adına batılı emperyalistlere karşı olduğu kadar, onlarla işbirliği yapan şeriatçılara karşı da savaşıyorlar. Bu yüzden onların batı düşmanlığını, osmanlıcıların batı düşmanlığı ile karıştırmamak gerekir. Diyeceğim, batılılaşmayı bir kültür emperyalizmi sayanların herşeyden önce devrimci olup olmadıklarını araştırmak gerekiyor. Türkiye'nin bağımsızlığı için çalışanlar Atatürkçü anlamda devrimcidirler. Ama osmanlıcılar için aynı şeyleri söylemek mümkün değil elbet.

Bir üçüncü bölük batı düşmanları var ki, kısaca onlara da değineyim. Bunlar devrimcilerle birlikte görünen, ama bu devrimciliği kaba, katı ve zorba bir bağnazlık biçiminde yorumlayanlardır. Çünkü onlar, devrimcilikten 'ajitasyon'u, 'propaganda'yı anlatan batı kültürünü de, osmanlı

kültürünü de hümanizmacı ve devrimci bir bilinç doğrultusunda oluşturacak yeterlikte olmayan kişilerdir. «Kültür emperyalizmi deyimi» ise, onlar için, bir slogan olmaktan ötede bir anlam taşımıyor. Bu yüzden de önemsemiyorum onları.

o

BİZE GELEN ESERLER

- o *Kaçakçı Şahan* (Hikâyeler) : Bekir Yıldız, Asya Yayınları, İst. 1970, 5 TL.
- o *Gündoğusu* : Behzat Ay, Deniz Yayınları, İst. 1970, 4 TL.
- o *Alacakaranlık* (Şiirler) : Gültekin Sinanoğlu, Hisar Yayınları, İst. 1970, 10 TL.
- o *Ataç'la Gelen* : Mehmet Salihoğlu, Ankara 1968, 15 TL.
- o *Ecco Homo* : Nietzsche, Çeviren : Can Alkor, Dost Yayınları, Ankara 1970, 7,5 TL.
- o *Batak Göl* (Oyun 2 bölüm) : O. Zeki Özturnalı, Kent Oyuncuları Yayınları, İst. 1969, 7,5 TL.
- o *Kırık Senfoni* (Şiirler) : Ali Bilgiç, Bursa, 1970, 5 TL.
- o *Bu Çağın Türküleri* (Şiirler) : Siyami Özel, Kastamonu, 1969, 2,5 TL.

Müzik Kutusundaki Aşk Şarkısı

Alırdım istesen şu Harlem gecesini
Sana çepeçevre dolayıp sarardım
Bir taç yapardım sana neon ışıklarından
Durdururdum şu otobüsü Lenox Bulvarından geçen
Bütün şu taksileri, yeraltı trenlerini
Keserdim her gürültüyü, senin sevda şarkın için
Tutar alırdım yürek atışını Harlem'in
Bir davul sesinde yeniden yaratırdım
Plâklara doldururdum senin için o sesi
Durmadan döndürüp çalasın diye
Bir tutku büyürdü dinleye dinleye
Gece bitinceye seninle dans ederdim
Gece bitip gün belirinceye
Seni yaşardım Harlem renklim, benim en sevdiğim.

Langston Hughs
(Türkçesi : Engin Aşkın)

Köy Enstitülerinin Yıkılışı

M. Başaran

Bu yıl 17 Nisan'ın ayrı bir özelliği var : «Köy Enstitülerini Cumhuriyetin eserleri içinde en önemlisi» sayan sayın İnönü bir mektuba verdiği bir yanıtta, «Kendi zamanında enstitülere dokunulmadığını» belirtti. Böylece konu bir kez daha canlandı. «Yıkıcılık» bir gün bu topluma hesabı verilmesi gereken bir suçtu. Bu suçun ağırlığı gittikçe anlaşılıyor, sayın İnönü kendi partisinin bu ağırlık altında kalmasını istemiyordu. «Bir yanlışı sağlığında düzeltmeyi vazife» sayıyordu.

Doğrusu güç bir «vazife»ydi bu.

Bakınız neden :

Yüce makamlar 1946 nisanında korkunç bir «ihbar» mektubu almıştı. «Sayın Türk Emniyetine» diye başlıyan mektup Hasanoğlan Köy Enstitüsünde millî bir cinayetin feci ve trajik hazırlıklarından, Ankara'da bulunan malûm elebaşıların bu hazırlıkları yazı, şiir ve kitap gibi vasıtalarla desteklediklerinden, Bursa hapisanesiyle bağlantı kurulduğundan sözediliyordu. Daha önemlisi «bir vatandaşlık vazifesini yerine getirdiklerine sevinen» ihbarcılar «her birinde bir komünist beyannamesi bulunan öğrencilerin» listesini de veriyordu.

İhbar mektubu eski bir müdürün ağziyle yazılmıştı. Öne sürülen iddialar Köy Enstitüleri kanunun görüşülmesi sırasında Meclis'te konuşanların (Kâzım Karabekir, toprak ağası Emin Sazak v.b.) düşünceleriyle, ırkçıların yaydıkla-

rı iddialardı.

Bu olaydan irkaç gün sonra (17 Nisan) Cumhurbaşkanı İnönü, bütün bakanlar da yanlarında olduğu halde kuruluş bayramına katılmak üzere Hasanoğlan'a geldi. İnönü'nün Köy Enstitülerine son gelişi oldu bu.

1946 nın gürültülü seçimlerinde iktidar partisi içindeki «Anadolucular» öne geçti. Sovyetlerin toprak isteğinin yarattığı havadan da yararlanarak «vatanı muzır faaliyetlerden temizleme» eylemine giriştiler. (Bunun ne demek olduğunu 4 Aralık olaylarını, Rektör Kansu'nun saldırıya uğrayışını, Sabahattin Ali'nin öldürülüşünü, Nâzım'dan bir şiir okumanın bir insanın hayatının söndürülmesine yettiğini hatırlıyanlar, yaşıyanlar bilir). Asıl hedef köyde kentte düzeni sarsan, egemen çevrelerin rahatını bozmağa başlayan Köy Enstitüleriydi.

Devlet Başkanının gelişi üstünden iki ay geçmiş geçmemişti ki, üç resmî arabayla Hasanoğlan'a detektiflere taş çıkaracak bir baskın yapıldı. Enstitüler kapatılmak üzereydi. Bu konuda yerinde inceleme yapma gereğini duyan Meclis Reisi Kâzım Karabekir, reis vekili Şemsettin Günaltay, Feridun Fikri Düşünsel, nedense yanlarına katılmış ırkçı milletvekili Kemal Cemal Öncel ihbarcı öğrencilerin yol-göstericiliğinde öğrencileri, yöneticileri gizli ve açık oturumlarda sorguya çektiler. Her şey bu soruşturmaların sonucuna bağlıydı. Kemal Cemal hep Soysal'ın öğrencileriyle meşgul oldu, o gün yeni bir liste daha kendisine verildi.

7.8.1946 da millî eğitim işlerini «oy almaya göre» ayarlamakla görevli Şemsettin Sirer bakan olmuştu. Sirer, Genel Müdürlükten ayrılmağa kalkan Tonguç'a «Senin ve senin gibilerin çoluk çocuklariyle beraber bellerini kıracağım!» tehdidini savuruyordu.

Bütün çalışmalar sadist bir ruhla Enstitülerin ve ora-

da çalışanların «bellerini kırma» esasına göre yürütülecekti gayrı. Bir tahkikatla işinden ayırılan, o yıl milletvekili seçilen hırslı hınçlı eski Kızılçullu müdürü çalışmaların baş destekçisi, körük çekicisi olacaktı. 24.12.1946 bütçe görüşmelerinde Enstitülerin «ahlâksızlık, dinsizlik, komünistlik yuvası» olduğunu öne sürdü. Muzır faaliyetlerin en tehlikeli kaynağı Yüksek Köy Enstitüsü kapatılmalıydı.

Bu hırslı ve hınçlı kişinin sağ kolu olan öğrencileri mektup açarak, ihbarlar yaparak, kitap çalarak yıkıcılara malzeme hazırlıyorlardı Hasanoğlan'da.. Tonguç'un Palamar'a hediye ettiği Fontamara romanı da, bunlardan biri tarafından dolap kırmak suretiyle çalınmıştı.

Trajik nutuklar, dehşetli ifşaatlarla, tertiplerle engizisyon papazlarına parmak ısırtacak bir cadı kazanı kaynatılmağa başlandı.

16.400 öğrencisiyle bütün köy enstitüleri, yedi yıllık çalışmalariyle eski millî eğitim bakanlığı itham altındaydı. Hasan Ali, Kenan öner dâvası gürültülerle sürdürülüyordu.

Tam Soysal, Savaştepe'de iken şaşılacak bir rastlantıyla postacı bir paket getiriyor, içinden yasak kitaplar çıkınca durumu bir tutanakla tesbit ettiriyor, Meclis'te, «İşte deliller!» diye bar bar bağırıyordu.

Topraklarının birazı kamulaştırılmış bazı ağalar Düziçi Köy Enstitüsüne dışardan soktukları bir adama Türk bayrağını yırttırıyor, pislik sürdürüyor (sonradan mahkemece sabit oldu) enstitülü çocuklar tutuklanıyor, basında, Mecliste «komünist faaliyetleri» üzerine kıyametler koparılıyordu.

Ve yaratılan bu ortam içinde «bel kırma» eylemi düzenli bir biçimde yürütülüyordu :

Bütün Enstitü Müdürleri, öğretmen kadroları değişti-

rilmiş, yapılan ısmarlama sınavlarla sınıfta bırakılan öğrencilerden 2000'i iki yıllık durumuna düşürülerek enstitülerden uzaklaştırılmış, babalarına «tazminat» dâvası açılmıştı.

1947 de çıkarılan 5117 ve 5129 sayılı kanunlarla köydeki öğretmenlerin enstitülerle bağı kesildi, verilen araç ve gereçler geri alınarak 100 lira aylıklı memur durumuna getirildiler.

İlköğretimi yüzde yüz gerçekleştirme amaciyle hazırlanan «On yıllık plân» dan vazgeçildi. Okul yapımı tavsatıldı.

İlk mezunlar yaz aylarında «yetiştirme» bahanesiyle beyin yıkama kurslarından geçirildiler.

Köy Enstitülerine öğretmen yetiştiren, köy üniversitesi niteliği taşıyan, çeşitli araştırmalar merkezi halinde gelişen Yüksek Köy Enstitüsü 1947 - 1948 öğretim yılında kapatıldı.

9.4.1947 günlü yönetmelikle Enstitü öğrencilerinin ders dışı çalışmaları sınırlandı, yönetime katılmaları engellendi.

9.5.1947 genelgesiyle kız ve erkek öğrencileri gülünç bir şekilde ayırma yolu tutuldu.

20.5.1947 genelgesiyle serbest okumalar güdüm altına alındı. Enstitü kitaplıkları komisyonlarca tarandı. Bazı bakanlık klâsikleri yakıldı.

Enstitülerde çalışan yüksek köy enstitüsü çıkışlı öğretmenler buralardan uzaklaştırılmak ve de haklarından gelmek amaciyle, ertelemeli oldukları halde 1947 Mayıs'ında toptan askere alındı. Dönem sonunda evvelce verilmiş listelere göre bir kısmı çavuş çıkarıldı.

Altı ay baskı altında tutulan öğrencilerin ricasiyle durumu Cumhurbaşkanı İnönü ile görüşmeğe giden «zulümdür bu, mâni olun Paşam, ne suçu var bu çocukların?» di-

yen Hasan Ali ilgi görmedi.

1948 de Enstitülerin programları değiştirildi. İş eğitimine, üretici eğitime son verilerek klâsik öğretmen okulu anlayışına dönüldü. İlkokul programları da elden geçirilerek «köy» gerçeği bir yana itildi.

Askerden dönen Yüksek Köy Enstitüsü çıkışlılar ilkokul öğretmenliklerine, Gezici Başöğretmenliklere verildi. Yıkıma maşalık edenlerin mükâfatlandırılması de unutulmadı. Biri Millî Eğitim Müdürü tâyin edildi, bir diğeri Londra'ya gönderildi.

Düzcesi Köy Enstitüleri yıkılmak, eğitimde birlik bozulmak suretiyle 1946 - 1950 yılları arasında Türk Millî eğitiminin beli kırılmıştı. Yıkanlar iç sömürücülerdi. Bu iş Bakan Sirer, Banguoğlu, daha sonra da T. İleri eliyle, Emin Soysal'ın, Yunus Kâzım'ın, Ferruh Sanır'ın ve onlara maşalık edenlerin yardımlariyle başarılmıştır.

Reşat Şemsettin 1951 başlarında yazdığı bir makalede Tevfik İleri'ye şöyle diyordu :

«Köy Enstitülerinin öğretmen okulu haline getirileceği haberinde bir yanlışlık olacak. Çünkü bu enstitüler dört yıldan beri birer öğretmen okulundan başka bir şey değillerdir.»

1950 den sonrası da ayrı hikâye...

o

Zeki Özturnalı'nın Hikâyeleri

Behiç Duygulu

Zeki Özturanlı Söke'de avukatlık eder. Gösterişli yazıhanesinden içeri girdiğinizde şöyle etrafınıza bakar, sonra kendisine dönersiniz. Az sonra ya adliyeye gidecek, yada müşteriler dolacaktır içeriye. Bu nedenle doğrusu tedirgin oturur ve hep kalkmaya davranırsınız. İçinizden, bu dekorla, imgeleminizde yaşattığınız hikâyeciyi bağdaştıramazsınız. Halkı, köylüsünden esnafına bu kadar yakından tanıyan, onların dünyasını hikâyelerinde olanca acılığı ile yansıtan hikâyeciyi, ortayı bilmem kaçtan terk etmiş, iş buldukça çalışan, bulamadıkça kahve köşelerinde, esnaf dükkânlarında şununla bununla çene çalan, elbisesi yarı solmuş kişi olarak düşünürsünüz. Ama işte karşınıza böyle bir ilçe adamı yerine büyük kentlerin adamı gösterişinde biri çıkıyor. O zaman, demek müşterilerini bir yazar kulağıyla dinliyor, onlara yazar gözüyle bakıyor diyorsunuz. Zeki Özturanlı'nın kökeni nereye dayanır, halkı tanıması çocukluk yaşantılarına uzanır mı, oralardan mı gelir — son hikâyesine bakılırsa oralardan geliyor — bilemem. Ama bir aydının, sonradan halkın içine girmek, ona eğilmekle onu bu kadar iyi tanıması biraz zor. O zaman bizde şu kanı beliriyor : Özturanlı alttan yada ortadan gelmiştir. Çocukluğu yer yer halkla haşır - neşir geçmiştir. Öğrenim nedeniyle onlardan bir zaman koptuysa da sonradan ilçeye döndüğünde eski yaşantısıyla bağıntı kurmuş ve halka daha bir bilinçle eğilmiştir.

Tabanca[1] adlı ikinci kitabında ilk hikâye Tabanca, mesleğinden yararlanarak yazılmış. Ama bu yararla yazarın bilgiçlik yaptığını görmüyoruz. Tabancayı kimler yakalanmadan taşır? Burada bile yazar egemen sınıfı çıkarır karşımıza ki, onun karşısında ezilen alt ve orta tabakayı çıkarır ki yerden göğe haklıdır. Hele ondört yaşındaki oğlunun, hapse giren babasına şöyle seslenişi kendi kendine, bir kahveci ailesini, bu ailenin dünyasını bile hikâyecinin ne kadar iyi tanıdığını gösterir bize :

— Nirdesin la buba? der.

— Çık gel gari! der.

— Yalnız başıma çayı, kafayı yapamıyom, der.

Buradaki kafanın nargile tütünü, yani tümbeki olduğunu gerek nargile içenler, gerek bizdeki kahvelere girip çıkanlar bileceklerdir.

Asri Helâ'da Akif Aga'nın kişiliğinde hükümetlerin eylemi ile halkın nasıl çatıştığını görürüz ve imgelemimiz gerilere götürür bizi. Yüzyıllardır bu böyle süregelmektedir.

Mendel Yasaları'nın kendine özgü bir havası olmakla beraber, öbür hikâyelerin doğallığı yanında biraz zorlanmış gibi geldi bize. Belki de yazar kıyamadığı eski bir konuyu yenien ele alarak bu ancak bu kadar yazılır, dedi.

Zar'da gerdek gecesi oğlan tarafının kanlı bez beklеme, gelinin kız çıkıp çıkmaması olayı iyi işlenmiş. Çocuk denebilecek yaştaki kızın haksızlığa başkaldıramaması, suskunluğu olanca acılığı ve inandırıcılığı ile gidiyor hikâye boyu.

Gelelim kitabın en güzel hikâyesi diyebileceğimiz Oğlak Sesi'ne. Zeki Özturanlı bu hikâyesinde köylü, kasabalı ilişkisine en can alıcı noktadan yaklaşır. Nice köylünün düşü olan ilçeye göçmek, çocuğunu okutmak konusuna ustaca ve okura konferans çekmeden girer. Ne yazık ki alı-

nan güzel giyeceklerin köy kadını üzerinde iğreti durması ve kocasının kolunu «ayran bakracı» tutar gibi tutması, kadının kalabalığı görünce parka girmemekte ayak diremesi, Bezzaz Hüseyin'in, Tahir'i dağ keçisine benzetmesi gerçeğin ta kendisidir. Az çocuk yapmayı, yada hiç yapmamayı değil köyde, bucakta, bazı ilçelerimizde bile kabul ettiremezsiniz çevreye. Çocuk yapmak, kısır olmamak başka dünyası olmayan çoğunlukça en büyük zenginliktir çünkü. Sekiz on çocuğun içinde boğulan aile, sofrasına ekmek koymakta güçlük çekerken çocuğu olmıyan zengin bir kişiyi anımsıyarak öyle zenginlik eksik olsun, der ve Tanrı'sına şükreder. Özturanlı, bu hikâyesinde birkaç kişinin dünyasını birden, sonra çevreyi konuşmalarla çok iyi saptamış. Öyle ki, söylemediklerini de okur buluyor. Bir romanın, bir hikâyenin okurun imgelemini çalıştırması istediğimiz başarı değil midir?

Bey hikâyesinde geniş bir konu hikâyeye sığdırılmak istenmiş. Çok şey, romanda söylenecek şeyler söylenmiş. Sonunda iyi bitirilmiş hikâye ama, bütüne gitmeden, toparlanmadan! Bu hikâyede çok malzeme var. Bu yüzden birkaç sayfada erimiyor.

Ağlayan Yargıç için de aynı şeyleri söyleyeceğiz.

Sayım Suyum Yok Makbule Teyze, bu iki hikâyeden biraz uzun ve konu derlenip toparlanmış. Çok etkili bir hikâye değil belki ama iyi bir işçiliği var. Bu arada yazarın yaşantısı üzerine epey şey öğreniyoruz. Biraz da biyografik bir hikâye bu. Bu yüzden yazara yaklaştırıyor okuru. Düşüncelerini, halka yakınlığını öğreniyor ve onu daha bir seviyoruz.

Hikâyeciyi ikinci kitabında konularına daha bilinçle eğilmiş buluyoruz. Bakalım yeni kitabı neler getirecek.

---

[1] *Tabanca, Yeditepe Yayınları. Fiatı : 5 lira.*

Mustafa Kemal Öğretmenler Birliği Kongresinde

Bu konuşma, 25/Temmuz/1924 pazartesi günü, Ankara'da ilk kez toplanan Öğretmenler Birliği genel kongresine katılanlara verilen çayda yapılmıştır.
Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, II

Sayın Baylar!

Önce bu toplantıyı düzenlediklerinden, özellikle benim için söyledikleri güzel şeylerle, bana da karşınızda birkaç söz söylemek olanağını bağışladıklarından ötürü Vâsıf Beyefendi'ye ayrıca teşekkür ederim.[1]

Bayanlar, Baylar!

Seçkin topluluğunuzun içinde bulunmaktan doğan sevincim sonsuzdur. «Türkiye Muallimler Birliği» nin Ankara'da topladığı ilk kongresini büyük sevinçle karşıladım. Yurdumuzun sizler gibi değerli bay ve bayan öğretmenlerinin burada toplanması, Cumhuriyetimiz için çok verimli sonuçların doğmasına yol açacaktır.

Bayanlar, Baylar!

Türkiye Muallimler Birliği'nin bütün yurtta örgütlen-

---

[1] *Evvelâ bu içtimaı tertip ve bilhassa hakkımda ibzal buyurdukları sözlerle bana da huzurunuzda birkaç söz söylemek fırsatını bahşettiklerinden Vâsıf Beyefendi'ye sureti mahsusada teşekkür ederim.*

mesini, Konya'yı olduğu gibi, Van'ı, Hakkâri'yi de kuruluşu içine almasını ve her köyde üyesi bulunmasını derin bir ilgi ile bekliyeceğim.

Öğretmenler; yeni kuşağı, cumhuriyetin fedakâr öğretmen ve eğitimcileri, sizler yetiştireceksiniz. Yeni kuşak, sizin esiriniz olacaktır. Eserin değeri, sizin ustalık ve fedakârlığınızın derecesiyle orantılı bulunacaktır. Cumhuriyet fikirce, bilgice ve bedence güçlü ve yüksek yaradılışlı koruyucular ister. Yeni kuşağı, bu nitelik ve yetenekte yetiştirmek, sizin elinizdedir. Üstün ödevinizin yerine getirilmesine yüksek çabalarla kendinizi adayacağınıza hiç şüphe etmem.

Ben, ulusal eğitim ve öğretimimizle ilgili görüşlerimi çeşitli zamanlarda ve çeşitli olanaklardan yararlanarak söyledim. Gene de bu görüşlerimi birkaç kelimede toplayarak yeniden söylemeği yararsız görmüyorum.

Öğretmenler!

Erkek ve kız çocuklarımızın eşit olarak, bütün öğrenim basamaklarındaki eğitim ve öğrenimlerinin iş esasına dayanması önemlidir. Yurt çocukları, her öğrenim basamağında, ekonomik alanda yapıcı, etkili ve başarılı olacak şekilde donatılmalıdır. Ulusal ahlâkımız, uygarlık ilkeleriyle ve özgür düşüncelerle geliştirilmeli, güçlendirilmelidir. Bu, çok önemlidir; özellikle dikkatinizi çekerim. Korkuya dayanan ahlâk, ahlâk değildir; böyle bir ahlâka güvenilemez.[2]

Baylar, bu görüşümde, sizin yüzde yüz benimle birlikte olduğunuzdan kuşkum yoktur. Genel eğitim ve öğretim

---

[2] *Tehdit esasına müstenit ahlâk, bir fazilet olmadıktan başka, itimada da şayan değildir.*

porgramımız da bu ilkeleri kapsamaktadır.[3] İşte, özellikle sizden rica edeceğim şey budur. Sizin başarınız, Cumhuriyetin başarısı olacaktır.

Arkadaşlar, Yeni Türkiye'nin birkaç yıla sığdırdığı askerlik, siyaset ve yönetim alanlarındaki devrimler, sizin, sayın öğretmenler, sizin toplumda ve düşünce hayatımızda yapacağınız devrimlerdeki başarınızla gerçekleşecektir. Hiçbir zaman unutmayın ki, Cumhuriyet sizden «fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür» nesiller ister.

(Hâkimiyet-i Milliye : 26 Ağustos 1924)

(Sadeleştiren : Vasfi Bingöl)

---

[3] *Fakat, biliyorsunuz ki, bu noktai nazarların, programların kat'î ve vâzıh olması, çok mühim olmakla beraber feyiz ve eser verebilmesi, onların muktedir, müdrik ve fedakâr muallimlerimiz tarafından, mekteplerimizde çok büyük dikkat ve himmetle tatbikine vabestedir.*

Ecco Homo

«Her yerde olan hiç bir yerde değildir» - Martialis

Talayhan Soytürk

Kesinliği, ölçüyü, belirginliği, sınırlılığı bir tutku biçiminde benimsemiş bireylerin, «Kendimi gene de soyut düşünen bir kişi gibi görmekteyim.» deyişlerini şaşırtıcı bulmuşumdur hep. Bu dört biçimsel öğe, gerçi bilimin nesnel bölümleri, parçalarıdır. Matematikseldir. Tikeldirler. Oysa gözönünde tutulması gereken, bir tasarımın, bir belitin, bir nesnenin kendine özgü niteliklerinden çok her birinin sunuluş biçimleri, gözetilen amaç, varılması istenen noktalardır. Başka bir deyişle, bir belgesel bütünlükte insansı öğelerin azlığı çokluğu, geçerlilik oranı, yaşama süreci gibi biyo - sosyal olaylar karşısında insan gerçeğinin göstereceği tepki, alacağı durum önemlidir bence...

Örneğin, Alman Dr. A. Schweitzer'in İngiliz B. Russell'dan daha saygın bir birey olduğunu ileri sürebilir miyiz? Bilim bir açkı oldu, ve görkemli metafiziğin süsen kapılarını tek tek açmalarına yardım etti.. Dini bütün bir gençti Russell, felsefeye başladığı günlerde. Ne var ki, tinsel boşluğu dolduracak, dinsel inanç özlemlerini karşılayacak bir alan, bir dayanak bulamadı onda. Bu düşkırıklığı sonunda ona, «Her gün, yarın için iyimserliğe kapılmak, ondan çok şey beklemek olur. Dayanıklı olmak, ve çok ilerisini görebilmek dürüst yaşamak isteyenler için zorunluluktur.» dedirtti.

İnsanın yalnızlığını, bırakılmışlığını, varolma nedenine olan yabancılığını onamasından sonra oluşacak nitelikteydi, Çağın gereksindirdiği bu yeni anlayış biçimi. İnsanoğlunu

arınmaya, düşünen bir insan olmaya iten yanlış - sapık - gereksiz bir çok edilginlik kurguları vardı, ve bunlar yeni değildi şüphesiz. O kadar ki, insanı bağnaz, tutsak, yokedici bir varlık yapmasını başarmışçasına yıllar yılı önce..

Barışseverlik! Bir yaşam felsefesini kapsıyacak denli geometrik bir sözcük. Bir sanıdır bu, bir yanılgıdır seninkisi diyebilirsiniz? Oysa barışsever, Biafra için ne düşünüyorsa bugün, Vietnam ve Orta - Doğu olayları vb. için de aynı şeyleri düşünmüştür dün.

«Kerensky Devrimini desteklemek amacı ile yaptığımız bir toplantıda kimi kişiler karışıklık çıkardı. Southgate Brotherhood Kilisesinde oluyordu bu olay. Kalabalık, önde bir kaç polisle içeri girdi. Az - çok içkili görünüyordu çoğunluk. Ellerinde paslı çivili sopalar, demir çubuklar vardı. Ve üzerimize saldıranların çoğunluğunu erkek değil kadınlar meydana getiriyordu...»

I. Dünya Savaşı süresince İngiltere'de barışseverlere yapılan baskılardan sadece birisi idi bu. 1 Mayıs 1918 günü yaptığı konuşmadan ötürü, *Barışçı Propagandası* yapmak suçu ile tutuklandı, ve mahkemece 4,5 ay hapis cezasına çarptırıldı Russell. Ve ne de yerinde oldu bu ceza! Cezaevi Görevlisi, o gün şu dizeleri yazmak zorunda kaldı suçlular defterine.

— Adınız, unvanınız? / — Bertrand Russell. — İşiniz? / — Düşünür. Yazarım. — Dininiz? / — Bilinemezci (Agnostic) — ....? / — ....

«Quae procul adeo divino ab nomine distant / Inque deum numero quae sint indigna videri.»

Geçen yıl tatilde Şile'den kız arkadaşlarımdan birine şunları yazmıştım : «... Bir kız olarak mutluluğu aradınız, arıyorsunuz, ve devam da edeceksiniz buna. Oysa ki mutsuzluğunuz, onu aramak için harcadığınız süreçle doğru

orantılıdır. Sözün kısası, bırakın bu yersiz kuşkuyu, dinsel bilgiciliği de yaşam felsefenizi yeniden gözden geçiriniz. Ve yeryüzünde mutluluğu bilmiş, onu yaşamış bir insanoğlunun gelip geçtiğini söyleyenlere de inanmayınız.»

1 Mayıs 1918 günü, barışseverlere paslı çivili sopalar, demir çubuklarla Brotherhood Kilisesinde saldıran, yoketmek istiyenler ile 1969 Türkiye'sinde İstanbul, Konya, Kayseri, Ankara illerinde sopalı, tabancalı, namazlı, cihatlı Tanrı adına insan öldüren, kırıp geçiren, bina yakan, namaz kıldırmayan gözüdönmüşler arasında ne fark vardır?. İnsanoğlu, 20 yüzyıldır tüm gücünü ortaya koyarak bir cennet kurmaya çalışmaktadır. Gerçek şudur ki, kurulmasına çalışılan bu düzen 21. Yüzyılın eşiğinde cennet olmaktan çok uzaktır!

«İsa dinine derince ve biraz da erken bağlılığından ötürü ondan istiyerek kopmak uzun süren iç çatışmalardan sonra gerçekleşebildi. Bu dine inancımı yitirince, öteki dinleri de yadsımak çok olağan göründü bana. Çünkü her dinin birbirine benzer kuruntular üstüne kurulabileceğini, bu kuruntular dışında kurulmuş olanların ise bir din (!) niteliğini taşımalarına olanak olmadığını saptamış bulunuyordum.»

Yazımızı şu tümce ile bitirelim. *İnsan niteliklerini biçimlendiren, özel çıkarları somuta zorunlu, yaşam sürecini bir dizi istemler eğrisinde sürdüren yarı - nesnel varlıktır!* Bu önermeye bir karşıt savla çıkacağını sanmıyorum Russell'in. Olsa olsa, oturduğu yerde gözlüğünün gerisinden bakarak şunu sorabilirdi bana : «Bu önermenin içeriğinde fizikötesi sapık kuruntular var mıdır?» Ben de kendisine, kesinliği, ölçüyü, belirginliği, arıyan milyonlarca insanoğlunun yansıdığı Tanrı'sız bir oluşumdur bu derdim.

Devrimci Politik Tiyatro III

Hüsnü Dillı

Hareket Tiyatrosu'nun Bünyeleşmesi ile Teknik Yönü

Doğal olarak, sözünü ettiğimiz böyle bir tiyatronun kurulabilmesi için her ne denli çok olursa olsun iyi niyet, sağduyu yetmez. Sanıldığının tersine, klâsik Sahne Tiyatrolarına göre çok daha karışık, çok daha zordur. Önceden yazılmış özel bir olayı özel olarak bırakan, yani kendinden birşey katıp canlılığa doğru gitmeyen tiyatroların tersine, özel konusunu, içinde bulunduğu toplumdan, evrenden alıp genelleşmeye giderek bir *«ortak ürün»* çıkarır. Bu «Ortak Ürün»ün çıkarılması, çeşitli yerlerde — açık veya kapalı — oynanmasına dek birçok aşamalardan geçer.

Öncelikle tiyatronun kendisine «profesyonel oyuncular» yerine, emekçi kitlelerin dâvasını benimsemiş, *«ortaklaşa çalışma»* zihniyetine sahip *«yabancılaşmamış»* insanları seçmesi gerekir. Çünkü bir oyunu sahnede onlarca kez oynayan, oynadığında kendisini bulamayan, yani ürününe baktığında kendisini göremeyen kişiler seyircilere yabancılaşmalarını nasıl gösterebilirler. Her gün belli giysilerinin içinde, belli bir tipi oynayan böyle bir oyuncu kendi kendisini sınırlamıştır artık. Makinenin başında sabah-akşam bir kaç lira için ter döken, makinenin karşısında makineleşen bir işçiden farkı yoktur böyle bir oyuncunun. Oysa sözünü ettiğimiz tiyatronun, toplumu değiştirmeyi amaç edinmiş, iyi gözlemci, yabancılaşmamış insanlara ihtiyacı

vardır. Bu ilk aşaması tiyatronun, *bünyeleşmesi.*

Ortaklaşa bir çalışma düzeni içinde bulunan bu kişilerin dramatürjik hazırlamalarında neler aramak gerekir? Bu da ikinci aşama.

Yukarıda söylediğimiz gibi, oyuncuların her şeyden önce çok iyi birer gözlemci olmaları gerekir. Bunun için öncelikle diyalektik bir dünya görüşüne sahip olmalıdırlar. Yani, günlük olayları incelemeli, bunları — bu özel olayları — sahip oldukları dünya görüşünün içinde süzgeçten geçirmeli, kalanları genelin içine oturtmalıdırlar. Her oyuncunun yaptığı bu işlem, ortaklaşa bir çalışma ile oyun şekline girecektir. Mümkünse bu gözlemler yerinde yapılmalıdır. Bunun için de kitlelerle sürekli ilişkide bulunulmalıdır. İyi gözlenmeyen bir olaydan alınan konu seyirciler üzerinde ters etki yapacak ve istenilenin tam tersini verecektir. Bu yanlışlığa kesinlikle düşülmemelidir. Gözlemi yerinde yapmak aynı zamanda ileride oynanacak oyunun seyircilerini önceden tanımak, sakatlıkların önüne geçmek, oyuna yabancılaşmamak gibi yararlılıklar getirecektir. Ve böylece daha oyunun ilk hazırlıklarında tiyatro seyircilerin arasına girmiş olacaktır. Gözlemler o yöre insanlarının uğraşlarını, sorunlarını, kısaca günlük yaşantılarında nelerle karşılaştıklarını bildirecektir.

Gözlemler yapıldı. Süzgeçten geçirilerek bir bütün haline geldi. Peki, bu elde edilen oynanacak oyun mu? Kesinlikle hayır. Buradan sonra işin, sonucu belirlemeye büyük katkısı olacak, sahnelenişi yani oyunlaştırılışı geliyor. Bu da tiyatro tekniğini iyi bilmekle olacak bir iştir. Böylesine bir tiyatroda disiplin her ne denli önde gelirse de oyuncuların «daha büyük boyutlara ulaşmaları için kişilikleri ve düşünceleri serbest bırakılmalıdır. «Bundan başka oyun dramatürjik'in içine hapsedilmemelidir. Brecht'e gö-

re, «sahneleme ile dramatürjik bileşim birbirine bağlıdır, ayrılmazlar. Oyun yazmak ile sahnelemek iç içe geçmiş iki harekettir.» «*Soyut ve içine kapanık metinden, somut ve günlük hayata geçmektir sahneleyiş.*»

Tiyatroda Yabancılaşmadan Kurtarma

Oyun, seyirci anlayacak diye popülizme veya ele alınan olayı aynısıyla tekrarlamaya kaçmadan hazırlanmalıdır. Yani karşısındakinin her şeyden önce bir insan olduğunu, düşünebilen bir beyne sahip olduğunu unutmamalıdır. Her şeyi olduğu gibi vermek, seyirciye kendi yaşantısını hiç bir değişikliğe uğratmadan sunmaktır. Diyalektik Tiyatro'nun görevi Natüralist Tiyatro'yu aşıp, yabancılaşmış bir evreni gösterirken, bu yabancılaşmışlığın nedenlerini ve kurtuluş çarelerini de ortaya koymaktır. Bu da Brecht'in marksist yabancılaşma kavramının tiyatroya uygulanışı olan Werfremdungs effect (uzaklaştırma veya yabancılaşmadan kurtarma efekti) ile mümkündür.

Bu noktayı açıklamak için yine bir gecekondu bölgesini ele alalım. Orada yaşayan insanlar, sabahtan akşama dek bir makine başında çalışan insanlardır çoğunlukla. İşçilerdir yani. Kapitalist sistemde, «Ücretli herhangi bir işin ürünü bir maldır, çünkü bu rejimlerde insan çalışması kendine yabancılaşır : *Çalışmasının meyvası mal haline geçer.* Onu kontrol edemez, *ürününde kendini göremez.* İnsanlararası ilişkiler yiter. «*Ürettiklerimiz için artık biz yok oluruz.*» Sahnede de insanın bu kendi kendine yabancılaşması gösterilecektir. Yani insanın, insan beyninin ürünü olan makineye nasıl köle olduğu ve bu kölelikten, kapitalist sistemin verdiği bu kölelikten kurtulma yolları gösterilecektir örneklerle. Burada seyirci gerçek yaşamdan koparılmadan inceleyici, yorumcu duruma sokulmalıdır. Sahne ile salon

arasında bir mesafe bulundurulmalıdır. Şayet seyirci oyunun akışına kendisini kaptırırsa gerçek hayatla ilişkisi kesilir ve Tiyatro da amacından uzaklaşır. Hareket Tiyatrosu'nun sahne ile seyirci aralığını tutabilmesi, oyunun akışını çelişkiler üzerine kurup, oyunun herhangi bir bölümünde, seyircinin kendisini yitirmek üzereyken *şoklarla* seyirciyi tekrar o aralığa sokmasıyla mümkün olmaktadır. Bir örnek verelim : İşçinin Tiyatrosu'nun *«Vatan Yahut Amerika»* isimli oyununun başı : Vietnamlılar'ın savaş dışında sakin, mutlu yaşantıları sürerken — bu zaman içinde seyirci bu yuşumaklıkta kendini yitirmek üzeredir ve bıraksanız sonuna dek öylece kalabilir — birden bir davul veya zil sesi ve bir ejderhanın garip seslerle görünüp, Vietnamlılar'ı yutmaya başlaması. İşte bu örnek de gösteriyor ki seyircinin sunulanı algılayabilmesi, çelişkiler üzerine kurulmuş şoklarlar sağlanıyor. Düşünsel ve duygusal diye ikiye ayrılan bu şokların sayısını ölçmek, yerinde kullanmak koşuluyla. Yoksa seyirci kısa sürecek coşkun bir duyguyla veya tiyatroya geldiği gibi ayrılacaktır. Önemli olan seyircinin sahnede kendi yabancılaşmasını, yabancılaşmasını önleyen örneği gibi algılayabilmesi ve oyundan sonra da bunu yaşantısında sürdürmesidir.

Tiyatro'nun oyunları hiç bir zaman bir sonuç olmamalı, kendi politik ve estetik yönteminden geçerek, seyircisine göre kendisini belirlediği için deneylerden yararlanmalı, oyunu en iyi şekliyle amaca uygun bir duruma sokmalıdır. Kısaca Tiyatro kendisini her an değişime — doğal olarak önceden saptanmış politik görüşü değil — hazır tutmalıdır.

Tüm bu açıklamalarımızdan başka Tiyatro'nun kendisine seyirci çekme, oyun yerini seçme, ilgi uyandırma, dekor, oyun saatlerini ayarlama gibi diğer önemli sorunları yer

almaktadır. Kısaca üzerinde duralım.

Öncelikle, hazırlanan oyun 1,5 - 2 saati geçmemelidir. Bu süre açık havada çok daha kısaltılmalı en fazla 0.30 - 0.45 saate indirilmelidir.

Hareket Tiyatrosu olduğu için dekorlar yok denecek denli az ve kolay taşınabilir olmalıdır. — Özellikle açık havada — Özlenilen, Tiyatronun kendisine bir araç bulmasıdır.

Oynanacak yer önceden görülmeli ve o yöre halkının ekonomik - toplumsal yaşantısı incelenmelidir. Böylece oyun daha o andan değişime uğramış olmaktadır.

Halkın ilgisini çekmek için oyundan önce kısa folklorik danslar yapılmalı veya saz çalınıp türkü söylenmeli, mahallenin oyun arayan küçüklerine gösteri yapılacağı söylenip onlar çevreye yayılmalıdır. Bir canlılık getirilmelidir ortama.

En önemli noktalardan birisi de oyun saatlerini seçmektir. Kentlerde iş dönüşlerinden sonra, köylerde yazın iş zamanları dışında oynanmalıdır. Bu arada işsiz insanların — gurbetçi — kalabalık oluşturduğu yerler göz önüne alınmalıdır. Tiyatro köyde veya kentte, o yöre insanlarının işine yardım ederek hem onların yaşantısını, bir ölçüde de olsa, paylaşmalı, sempati toplamalı, onlar üzerinde oyundan önce olumlu bir ilgi yaratmaya çalışmalıdır.

Devrimci Politik Tiyatro yaparken, emekçi sınıfların önce kendi öz partilerinin, sonra kendi öz yan kuruluşlarının dışında örgütlenmemeleri gerektiği gibi Tiyatronun da devrimci tüm örgütlerle sürekli ilişki içinde olması sağlanmalıdır. Kendisini bu kuruluşlardan soyutlayarak veya bu sorunu ikinci plâna iterek toplum içinde devrimci bir *yer alamaz* Tiyatro. Bu ilişki Tiyatronun emekçi kitlelerle çok daha sıkı ve sonuç alıcı ilişkiler kurabilmesini sağla-

yacaktır.

Tüm bu işlemlerden sonra gösteri alanından ayrılan Tiyatro tekrar diyalektik bir gözlemle oyuncuların çeşitli gözlemlerini bir araya toplayıp süzgeçten geçirmeli, sahne-salon (açık havayı da söz konusu ediyoruz doğal olarak) etki - tepkilerini göz önüne alarak aksayan yönleri yenilemelidir. En son oyunlarda karşımıza kusurları en aza inmiş «birinci gösteriye hiç de benzemeyen» bir oyun çıkacaktır. *Yenilgilerimiz başarılarımızın aynasıdır.*

o

BİZE GELEN ESERLER

- o *Diyelim - Söz Arasında :* Nurullah Ataç (Bütün Eserleri : 5 - 6), Varlık Yayınları, İst. 1970, 6 TL.
- o *Üç Turunçlar* (6 kısa oyun) : Behçet Necatigil, Varlık Yayınları, İst. 1970, 4 TL.
- o *Abdulhak Hamit* (Hayatı, Sanatı, Eseri) : Hz. : H. Dizdaroğlu, Varlık Türk Klâsikleri : 26, İst. 1970, 3. basılış, 3 TL.
- o *Buhara Cellâtları* (Roman) : Sadrettin Ayni, Çeviren : Yalçın Tura, Varlık Yayını, İst. 1970, 6 TL.
- o *Sokak Kızı* (Roman) : Panait İstrati, Çeviren : Yaşar Nabi, Varlık Yayını, İst. 1970, 4 TL.
- o *Cennet Çayırları :* John Steinbeck, Çevirenler : M. Reşit - F. Karabey, Varlık Yayını, İst. 1970, 6 TL.
- o *Çocukluk ve Erginlik Yılları :* Lev Tolstoy, Çeviren : Ahmet Eker, Varlık Yayını, İst. 1970, 6 TL.

Anadolu Türkçesi XXXIV

İ. Z. Eyüboğlu

ALEV, AŞI BOYASI, ALKIŞLAMAK, BÜYÜK, BÜYÜMEK, GENE, ILIK, TORTU, YAMYAM, GEREDE, MADİK ATMAK.

Alev, eski türkçede *yanmak, alevlenmek* anlamına gelen *yalmak, yalar* sözlerinden türeme *yalav* (y - alav), *yalım,* uygurca *çoğ* sözleri dilimizde *alev* karşılığıdır. *Yalın* ile *yalav* sözlerinin ikisi de *parıltı, ışıltı* anlamına gelir. *Y* harfinin düşmesiyle *parıltı* anlamına gelen *yalav* sözü *alav-alev* biçimine girmiştir.

Aşı boyası, Kaşgar dilinde, eski türkçede *kırmızı toprak* anlamına gelen *aşu* sözü vardır. Evlerin duvarlarını kırmızıya boyamakta kullanılırdı. Buna *aşı toprağı* da denir. Bu kırmızı topraktan yapılan boyaya biraz değişik bir anlamda *aşı boyası* adı verilmiştir. Gerçekte *aşı* toprağın adıdır.

Alkışlamak, sözün kökü *alkış* olup eski dilde *yakarış, dua* anlamına gelir. Bir başka anlamı da *ululamak, kutlamak, öğmek, yüceltmek*'tir. Birinin iyiliklerini sayıp dökmek karşılığında da söylenir. Anadolu türkçesine epey değişerek *el çırpma,* birini *elleri birbirine vurarak beğenme* anlamında geçmiştir. Eski Türk dinlerinde sesli, kıvrak törenlerde eller birbirine vurularak Tanrı'ya yakarılır, yalvarılırdı.

Büyük, bu sözün doğrusu *böyük*'tür. *Boy* sözünden tü-

remiştir. Asya türkçesinde *boy* kökünden *boyumak - böyümek* iken, Anadolu türkçesinde *büyümek* biçimine giren sözden türedi. *Büyük, böyük* sözleri, *boy'u olan, boy almış, boy çekmiş* anlamlarına gelir.

Büyümek, anlatılan *boy* kökünden biraz değişerek *ü - mek* orta ve son eklerini alarak fiil kökü olmuştur. *Büyümek* sözü düpedüz *boy atmak, boyu uzamak* sözlerinin karşılığıdır. Nitekim *boy, boyun, boya* gibi birçok sözler bu kökten türemiştir. *Boya* ile *boy* arasında köklü bağlantı ikisinin bir nesne üzerinde bulunması gereğinden dolayıdır. Çünkü *boya* ancak, eni boyu, derinliği olabilen, yer kaplayan bir nesnede bulunabilir.

Genę, Kaşgar türkçesinde, eski türkçede *yana* sözü *ikinci kez olarak* anlamına gelir. Sözgelişi *yana kelgi* sözü *yine (gene) geldi* demektir. Eski Anadolu (osmanlı) türkçesinde bunun söyleniş biçimi *gine, gene* olarak geçer.

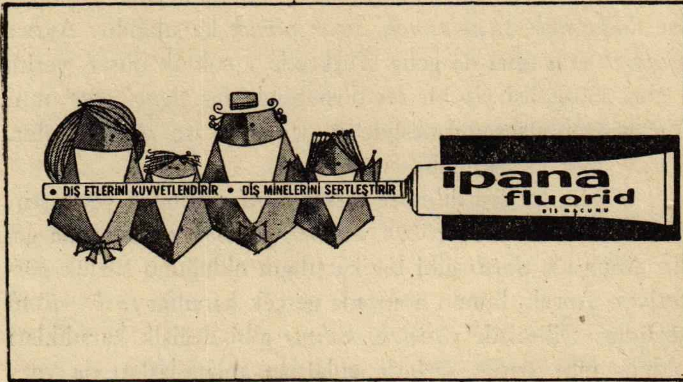
Ilık ,eski türkçede, özellikle Asya türkçesinde *yılığ* sözü *sıcak, ılık* anlamını içerir. Bundan türeme *yılıdmak,* sözü *ısıtmak, sıcak duruma getirmek* anlamındadır. *Yılınmak* ise *ılıklaşmak, sıcaklaşmak, sıcak olmak* karşılığıdır. Ayrıca *ısınmak* anlamına da gelir. Türkçede *y* çokluk düşer, yerini *ı* alır. Sözgelişi *yip* bir ses düşmesiyle *ip, yiğne, iğne* olur. *Yır* gene bir ses düşmesiyle *ır, yırlamak* ise *ırlamak* olur. *Yırak, ırak (uzak)* gibi.

Tortu, bu söz dilimize farsça *dürd* sözünden geçmiştir. O dilde *çöken, dibe çöken, kalıntı, çökelek* anlamlarına gelir. Arapçada *durdi* gibi bir karşılığın olduğunu sözlük gösteriyor. Ancak, bunun arapçada gerçek karşılığı *rusb - rüsub* sözüdür. Dilimizde *çökelek, kalıntı* gibi değişik karşılıkları olduğu gibi, başka sözlerle anlatılan anlamdaşları da vardır.

Yamyam, bu dilimize yakın çağlarda zenci dilinden geç-

miştir. O dilde bunun karşılığı *insan yiyen* demektir. Batı dillerinde buna benzer, bundan türemiş bir anlamdaşı yoktur. Almancada bu anlamda *menschenfresser,* fransızcada *antropophage* gibi türetme sözler kullanılır. Gene fransızcada başka bir karşılığı da *cannibale*'dır. Latincede *bellua* denir.

Madik atmak, bu söz dilimize ermeni dilinden geçmiş, sonra *atmak* yardımcı fiili ile yeni bir anlam kazanmıştır. *Madik - mat* sözleri ermeni dilinde *serçe parmak, küçük parmak* anlamına geliyor. Başka bir anlamı da *bilya, zıpzıp* gibi çocuk oyuncaklarını gösterir. Belli ki bu söz zamanla argo olmuş, *birine oyun oynamak, birini aldatmak, birini çocuk yerine koymak* gibi değişik anlamlar kazanmıştır. Zıpzıpların parmakla atılması, ileri doğru fırlatılması da, bunun bir oyun, bir aldatmaca, çocuk yerine koymaya elverişli biçime sokulduğunu gösteriyor.

Bekçi Olmayan Murtaza

Ferhan Şensoy

Karşı geçe'de oturuyorduk, parkta.

«Komandolar bizim piyesi basacaklarmış!» dedi Yusuf.

Irmağın döne döne akan çamurlu sularına baktım bir süre.

«Isıracak köpek dişini göstermezmiş.» dedim. Yanıtlamadı. Yusuf, kırmızı yüzlü, çabuk hiddetlenen bir çerkes çocuğuydu.

«Hiç bi bok yiyemezler!» dedi Ahmet Çiçek. Buysa, pek «bok» suz konuşmayan, her şeye gülen, yürekli bir arkadaştı.

«Sabahleyin vurulan kimmiş?» diye sordum.

«Temürlü'den!» dediler. Demirli köyünün adı halk arasında bu hale gelmiş, madem ki herkes böyle söylüyor, diye düşünülmüş olacak ki, kayıtlarda bile «Temürlü» yazar.

«Kan dâvası mı gene?» ......

Ahmet başını salladı. Salladı ya, bununla yetinmedi, içi rakat etmemişti besbelli :

«Ne boktan iş kardişim, güpegündüz girmiş herifin koluna boşaltmış carcuru...»

Gülüştük.

«Bok çuvalı gibi yığılmış adam!»

Bundan sonra da «Memleket bombok!» sözünü bekliyordum ki Yusuf :

«Köylere haber saldım.» diyerek cebinden bir kâğıt çıkardı ve devam etti :

«Perşembe gecesi Hamzalı, Cuma Kızılot, Cumartesi, Pazar burda, Pazartesi Cecil, Salı Ömerli, Çarşamba Temürlü... Dahasını sonra düşünürüz.»

«Bu kadarına bile gitsek yeter.» dedim.

Yusuf bu sözümü biraz yüreksizlik olarak niteledi, gözlerinden anladım. Oyunu, elimde olsa tüm köylere götürürdüm Çarşamba'nın. Oysa buna suç gözüyle bakanlar bile vardı.

Yılanoğlu ile Bostancı geldiler. Oturdular. Öylesine girmişlerdi ki rollerinin havasına, onları artık bu isimlerle çağırıyorduk. Birer sigara yaktık. Yılanoğlu, provalarda kullandığı tabakasını çıkardı, sarmaya koyuldu.

«Fena alıştın bu kaçak tütüne!» dedim.

Bostancı, alayla :

«Eee, Ağa adam, keyif onun, kim ne karışır!»

Güldük. Ahmet kahkaha attı. Ardından hemen açıkladı :

«Bok gibi güldürüyor bu oğlan da insanı.»

«Murtaza geliyor, Murtaza!» dedi Bostancı.

Sövüldü ve söndürüldü sigaralar. Yılanoğlu daha sarmamıştı bile. Bastı kalayı. Tabakayı kaldırırken :

«Ulan Bostancı, Kulaksızların Yaşar'ı kim olsa vurur, erkeksen şu Murtaza'yı temizlesene!»

Ahmet kahkahasını Murtaza'nın uzaklaşmasına değin tuttu.

Murtaza uzun zamandır gelmesi beklenilen adamdı.

«Disiplin! Otorite!» diye başlayınca ilk günden, adı çıktı Murtaza'ya.

«Almış sıkı terbiye âmirlerinden, görmüş hem de kurs» dedi Yusuf.

«Taşıyormuş damarlarında dayyısı Hırt Hasan'ın kanını» diye tamamladım. Bostancı atıldı :

«En önemlisi, sokmuş buraya gelmeden önce, genel ve özel evleri disipline!»

Bu kez hepimiz Ahmet gibi güldük. Yılanoğlu tabakasını çıkardı. Çaylar geldi.

o

Günler geçtikçe Murtaza da kabak tadı vermeye başlıyordu :

«Saçlar üç santim olacak, Nato'ya evet, favoriye hayır, etekler diz kapağının bir karış altına inecek, şapka takılacak.. Evet, takılacak şapka!»

Bu şapka işi, şapkacı İbadullah Efendi'nin kızından gayri herkesin kafasını bozdu. Geçen yıl alınan bir karar üzerine, bütün şapkalar törenle Yeşilırmağa atılmış ve ardlarından uzun süre bakılmıştı. Oysa Murtaza'ya karşı öğrencilerin karar falan alması olanaksızdı. Onunla şaka olmazdı, çünkü bakmazdı vazife bir sırasında kimsenin göz yaşına, demezdi ciğerpârem...

Yalnız, unuttuğu bir şey vardı Murtaza'nın : Çarşamba'ydı buras, iki kez ikinin ya üç yada beş ettiği bir yer. Ve burada sudan ucuzdu adamın kilosu.

o

«Köye piyes miyes gitmeyecek, oturun çalışın derslerinize!» sözü, bardakdaki sulara özgürlüğü tanıdı. Ve herkes ona karşı onun parolasıyla birleşti :

«Kırrılsın sapı kaşığın!»

O gece yola çıktılar. Üç kişiydi bunlar. Birinin elinde bir şapka, birininkinde tıraş makinası parlıyordu. Üçüncüsüyse sıkmış yumruklarını, bekliyordu.

İlkin dövüldü. Ardından saçı kesildi, bir numara. Ve geçirilip o oturak gibi şapka başına, baygın bir halde bırakıldı Murtaza evinin kapısına.

«İnsan iki kere dövülmez burda» özdeyişi de fısıldandı kulağına.

Uzaktan kağnı sesleri geliyordu. Çarşamba'ydı burası. Şakası olmazdı kimsenin. Ve iki kez iki ya üç ederdi yada beş burda.

Murtaza morarmış gözleriyle Hırt Hassan Dayısını andırıyordu belki de. Gülerek uzaklaştı gölgeler.

Ondan sonra da onu buralarda gören olmadı. Kimbilir nereleri disipline sokuyordur şimdi?

o

BİZE GELEN ESERLER

- o *Gurbet Kuşları* (Roman) : Orhan Kemal, Varlık Yayınları, İst. 1970, 10 TL.
- o *Ev Sahibesi* (Roman) : Dostoyevski, Çeviren : N. Y. Taluy, Varlık Yayınları, İst. 1970, 4 TL.
- o *Kröyçer Sonat* (Roman) : Lev Tolstoy, Çeviren : N. Y. Taluy, Varlık Yayınları, İst. 1970, 4 TL.
- o *Tiyatro Tarihi* (Başlangıçütan bugüne kadar Türk ve Dünya) : Hazırlıyan : Memet Fuat, Varlık Yayını, İst. 1970, 8 TL.
- o *Bütün Şiirleri :* Orhan Veli, Varlık Yayını, II. Basılış, İst. 1970, 6 TL.
- o *Edebiyat Terimleri Sözlüğü :* L. Sami Akalın, Varlık Yayını, 2. basılış, İst. 1970, 5 TL.
- o *Direğin Tepesinde Bir Adam* (Hikâyeler : Zeyyat Selimoğlu, Cem Yayınları, İst. 1969, 5 TL.

Olaylar Yorum İstemez

(16.2.1970 — 15.3.1970)

Oğuz Arıkanlı

16.2. Demirel Kardeşler açıklama yaptı : Bankalardan 26 değil, 19 milyon kredi aldık (Gazeteler).

Rejim dar boğaza girdi ama, politikacıda mide geniş, yürek manda, ve damarı çattadak çatlayıp yok olmuş! (İlhan Selçuk — Cumhuriyet).

17.2. İnsan, ne zaman «Ben kimim?» diye sual sorar ve asıl hüviyetini araştırmaya başlarsa buna «Allah derdi» denir. Bu derde tutulanlara «İnan!» emri verilir. Mü'min olur. Ondan sonra «İnandığına teslim ol!» emri verilir. Teslim olduktan sonra «Müslüman» ismi verilir (Rahime Kadirioğlu — Bugün).

21.2. — Abdesthanede yemek yemek caiz midir?

— Caiz olmasına caizdir; ama helâdan dışarı çıkarken ağzının oynadığını görenler, başka şey yemiş zannederler! (Burhan Felek — Milliyet).

22.2. İstanbul'da 25 bin kişiye bir umumî helâ düştüğünü hesaplayan bankalardan biri belediyeye müracaat ederek 10 yerde umumî helâ yaptırmak için teklifte bulunmuştur. Bir kişinin ortalama olarak 2 dakikada ihtiyacını giderdiği ve herkesin dışarıda olduğu düşünülürse umumî helâda kuyruğa girenler yuvarlak bir hesapla 40 gün beklemek zorunda kalacaklardır (Günaydın).

Türkiye Hac'da 56.578 kişi ile birinci oldu (Hürriyet).

23.2. Ankara, — Yapılan sayımlar sonunda Türkiye'de 407.950 kişinin çeşitli yerlerinden sakat olduğu tesbit

edilmiştir (T.H.A.).

26.2. 2 Milletvekili daha AP'ye girdi. Bölükbaşı'ya senet veren Eroğlu sözünü tutmadı. Bölükbaşı'nın açıkladığı belge şöyledir :

«Kırşehir Noterliği, No. 5920, 11.8.1969

MP'nin adayı olarak milletvekili seçildikten sonra hangi sebeple olursa olsun partiden istifa ettiğim takdirde milletvekilliğinden de istifa etmeyi ahlâkî bir görev saydığımı ve bu görevi yerine getirmek için şeref ve namus sözü verdiğimi beyan ederim. İmza : Avukat Cevat Eroğlu» (Cumhuriyet).

1.3. Demirel, «AP'ye katılanlar, memleketin buhranlara sürüklenmesini önlemek istemişlerdir» dedi (Yılmaz Çetiner — Milliyet).

2.3. Amiralin evi, erleri tarafından soyuldu (Gazeteler).

5.3. Nâzım Hikmet'in kendi sesinden doldurulmuş 33 turluk büyük boy bir plâk, Almanya'da hazırlanıp piyasaya çıkarılmıştır... Nâzım Hikmet, «Türkiye'den niçin ayrıldım?» konulu konuşmasında şunları söylemektedir : «13 yıl işlemediğim bir suçtan ötürü zindanda yatırıldım. Hapishaneden çürük bir kalple çıktım. Buna rağmen beni askere almak istediler. Ben askerlikten ve askerden kaçacak adam değilim» (Türk Haberler Ajansı).

Bizler hep daha mutlu bir dünya kurulsun istedik... Fazla bir şey yapamadan teker teker dökülüp kaybolsak da, yine umudumuz hayatlarını bu inanca yatırmış yeni insanlarda gerçekleşe gerçekleşe sürüp gidecektir (Çetin Altan - Akşam).

6.3. Hazinenin 62 parça kıyı arazisi satıldı — Usulsüz arsa satışı için soruşturma yapılıyor — Demirel için Soruşturma Komisyonuna üye seçmekten kaçınan AP'liler suçlandı — Hacılardan 1 milyon lira rüşvet aldıkları iddia

edilen 3 gümrükçü aranıyor — Boykotçu 20 bin öğretmene ceza verildi — Pik'in tonuna 335 lira zam yapıldı — Zonguldak'ta Güney Vietnam Büyükelçiliği tarafından hazırlanan ve halka dağıtılan broşürler ile açılan sergi huzursuzluk yaratmış, olaylar sırasında 7 genç de tutuklanmıştır — Radyo sanatçıları grev kararı aldı — Yurda dönecek hekimlere bazı imkânlar verilecek — Lodostan Haliç suları Eminönü sokaklarına girdi (Cumhuriyet).

8.3. Atatürk bugünkü şartlar içinde ne yapardı, bilinmez. Fakat en doğru tahmin batı ile elbirliği edeceğidir. Amerika daha sağlığında en çok sevdikleri arasında idi (Falih Rıfkı Atay — Dünya).

Detektif köpekleri dün Vefa Stadında antrenmana çıktılar. Ve yine ilk olarak hakem ve takım kadroları, yanlarında köpekler olduğu halde sahadaki yerlerini aldılar (Bülent Ulukan — Milliyet).

9.3. Fransızlara sığınan Mithat Paşa'nın iade edilmesine karşılık, Tunus'un Sultan Abdülhamit II tarafından Fransa'ya terkedildiği, Fransız devlet arşivlerinde yapılan bir inceleme sonucu ortaya çıkmıştır (Ümit Gürtuna — Cumhuriyet).

12.3. Kâzım Taşkent'in yeni doğan torununa Torul adını verdiler. Kervana yol gösteren kuş demekmiş (Akşam).

14.3. Halide Edip Adıvar'ın büstü açıldıktan üç gün sonra dinamitlendi (Gazeteler).

15.3. Suçlu aramak yersiz. Olsa olsa diyorum, o civarda gezinenlerin kulağına büstten devamlı olarak : «Vurun Kahpeye!... Vurun Kahpeye!...» diye sesler gelmekteydi... Eh... ne de olsa emir emirdir... Bu işi kimler yapmışsa, büstteki kadının emrini yerine getirmiş olacaklar... O, «Vurun Kahpeye!» demiş... Onlar da vurmuşlar... Hepsi bu kadar (Şûle Yüksel Şenler — Bugün).

YENİ UFUKLAR'ın

eski sayıları tükenmektedir. İndirimli satışlarımızdan faydalanın.

YENİ UFUKLAR'a

abone olun,

abone bulun.

o

ÇAN YAYINLARI

YENİ UFUKLAR'ın ek yayınıdır.

Katalog isteyin, indirimden yararlanın.

YENİ UFUKLAR

P.K. 1934

Karaköy, İstanbul.

Son baskı tarihi : 30.3.1970

YENU : 360; Basın İlân : 60234

Duyuru

Uzun süreden beri kuruluş çalışmaları sürdürülen Türkiye Sanatçılar Birliği'nin resmen kuruluşu gerçekleştirilmiştir.

Kurucuları arasında Rıfat Ilgaz, H. İzzettin Dinamo, Afet Muhteremoğlu, Ö. Faruk Toprak, Ulvi Uraz, Baha Gelenbevi, Mengü Ertel, Doğan Hızlan, Cevdet Bilgin, Ata Karatay, Hayati Asılyazıcı, Hamit Akınlı, Erol Keskin, Leylâ Erbil, Panayot Abacı, Genco Erkal, Arif Erkin, Mehmet Akan, Yaşar Kemal ve Orhan Kemal gibi ünlü sanatçıların bulunduğu Birlik hızla gelişmektedir. Kurucuların kendi aralarından seçtikleri geçici yönetim kurulu toplanarak aralarında görev bölümü yapmış ve Başkanlığa Ercüment Behzat Lav, İkinci Başkanlığa Nuri İyem, Genel sekreterliğe Aydın Hatipoğlu, saymanlığa da Orhan Taylan seçilmişler, üyelikleriyse, Panayot Abacı, Orhon Murat Arıburnu, Gürol Sözen, Adnan Özyalçıner, Güngör Dilmen, Ferit Öngören, Ali Teoman Germaner paylaşmışlardır.

300 Kş.